

Filozofie, ekonomie, politologie, sociologie, psychologie, historiografie

MARATHON

6/2017

číslo 148

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka	2
2. Pracovní materiály	4
Aplikace teorie her k analýze konfliktů zájmů ve finanční sféře (Michal Blahout).....	4
3. Reflexe voleb z hlediska vztahu teorie a praxe	14
Socialismus liberální nebo konzervativní? (Pavel Sirůček)	14
Od voleb v říjnu 2016 k volbám 2017: Teorie a praxe (Radim Valenčík)	15

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

**Radim Valenčík
jménem Otevřené společnosti příznivců
časopisu MARATHON
Vychází od listopadu 1996
Registrační značka: MK ČR 7785
ISSN 1211-8591**

Redigují:

**Vladimír Prorok
e-mail: prorok@vse.cz
Jiří Řezník
e-mail: reznik.jiri@seznam.cz
Pavel Sirůček
e-mail: sirucek@vse.cz
Radim Valenčík (224933149)
e-mail: valencik@seznam.cz**

Redakce a administrace:

**Radim Valenčík, Ostrovní 16
110 00 Praha 1**

MARATHON is a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth), etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává 6. číslo časopisu Marathonu za rok 2017. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz
 - Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (01/2018) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. lednu 2018.
 - Rozsah časopisu je 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu.
 - Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.
- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Letošní poslední, tedy 6. číslo našeho časopisu je trochu atypické. Obsahuje pracovní text Michala Blahouta a reflexi voleb, které proběhly v době dokončování tohoto čísla. Reflexi pojatou z hlediska vztahu teorie a praxe. Úvodní text Pavla Širůčka. Stručný, ale výstižný. A můj poněkud delší (vlastně nejdelší v tomto čísle), který je upraveným a komentovaným výběrem z článků napsaných mnou a některými členy týmu během roku od minulých „malých“ říjnových voleb 2016 k těmto. Původně jsem chtěl dát jen velmi omezený výběr toho nejvíce teoreticky vyzrálého, ale musel jsem reagovat (snad poprvé) na deficit materiálů. Ten vznikl částečně i mým přetížením (nemohl jsem dostatečně uhánět potenciální autory). Takže – při posuzování mého obsáhlého textu prosím o shovívavost.

Pozvánka na letošní 20. ročník vědecké konference Lidský kapitál

20. ročník mezinárodní vědecké konference

Lidský kapitál a investice do vzdělání: Teorie a praxe v návaznosti na Průmysl 4.0

Termín a čas konání:	24. listopadu 2016 od 9.00
Místo konání:	Místnost 306E (3. patro), Estonská 500
Vložené:	Bez účastnického poplatku
Hlavní garant:	doc. Radim Valenčík, CSc.

Jednání konference bude probíhat v následujících sekcích:

Sekce A: Lidský kapitál z hlediska Průmyslu 4.0 a přechodu k ekonomice produktivních služeb

Sekce B: Reformy systémů sociálního investování a sociálního pojištění (vzdělání, zdravotní péče, penzijní pojištění ve vzájemných souvislostech)

Sekce C: Lidský kapitál v oblasti malého a středního podnikání

Sekce D: Změny v oblasti vzdělávacích služeb: Kvalita vzdělání a reakce na nové výzvy

20. ročník vědecké konference Lidský kapitál a investice do vzdělání bude zaměřen na **analýzu problematiky vztahu teorie a praxe v dané oblasti, resp. na to, jak dosavadní bádání ovlivnilo reálný vývoj a jak by jej mohlo ovlivnit v budoucnu.**

V úvodním vystoupení bude zhodnocena zkušenost z ohlasu předcházejících tří konferencí a monografií, které z nich vzešly. V návaznosti na to budou podrobeny analýze i některé bariéry, které brání užšímu propojení teorie a praxe.

Při přípravě konference (komunikaci s účastníky) se budeme snažit o to, aby do svých příspěvků zahrnuli i **stručné hodnocení svých zkušeností z možnosti využití poznatků, ke kterým dospěli, případně jaké praktické využití svého výzkumu očekávají.** Chceme tím **zvýraznit dimenzi vztahu teorie a praxe v dané oblasti bádání v návaznosti na zaměření letošního ročníku konference.**

V návaznosti na to se pokusíme odpovědět i na následující otázky:

- Jaké jsou zkušenosti z možnosti propojení společenskovedního výzkumu s praxí?
- Jakou roli sehrála věda a výzkum při přípravě těch částí programů politických stran, které se zaměřením konference souvisejí?
- Jaké důsledky z toho vyplývají pro další vývoj naší společnosti?
- Jak se tento vztah může vyvíjet do budoucna?
- Kde jsou překážky na straně užšího propojení vědeckovýzkumné činnosti s tvorbou programů politických stran?
- Jak hodnotit přístup k využívání poznatků vědy a výzkumu v případě jednotlivých stran?

Jednání konference se mohou se svými příspěvky zúčastnit i zájemci z řad studentů.

Součástí konference bude workshop, který proběhne od 15.00 hodin a na kterém bude diskutována problematika vztahu teorie a praxe, v návaznosti na to i **obsah plánované monografie k dané problematice včetně případné účasti zájemců na jejím zpracování.**

Konferenční jazyk: čeština

PŘÍSPĚVKY A SBORNÍK

Pokyny pro autory

Příspěvek do sborníku

Termín: do 20. prosince 2017

Jazyk: anglický, český

Příspěvek zaslat na mail: radim.valencik@vsfs.cz

Rozsah příspěvku 6-12 stran textu včetně abstraktu a literatury (písmo Times New Roman, velikost 12, řádkování 1, bez před sazání a odsazání).

- příspěvky budou postoupeny do recenzního řízení
- rozšířené verze příspěvků jsou vítány v recenzním řízení časopisu ACTA VŠFS, který je veden v databázi ERIH

Na základě výsledků konference bude připravena monografie, jako členové autorského kolektivu budou přizváni i účastníci konference, kteří přinesou podněty k problematice vztahu teorie a praxe v dané oblasti společenskovedního bádání.

Program konference 2017

Prezence a coffee break	09:00-09:30
Zahájení	09:30-10:00
Sekce A, B	10:00-12:30
Přestávka na oběd	12:30-13:00
Sekce B, C	13:00-15:00
Workshop teorie a praxe	15:30-17:00

KONTAKTY

Radim Valenčík

Radim.valencik@vsfs.cz

2. Pracovní materiály

Aplikace teorie her k analýze konfliktů zájmů ve finanční sféře

Michal Blahout

(Pokračování z čísla 4/2015, jedná se o pracovní text k diskusi)

Problematika RPSN

RPSN, neboli roční procentní sazba nákladů je v zákoně¹ §10 odstavec 1 zmíněna jako: „Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr se rovná současné hodnotě všech nákladů spotřebitele všech nákladů sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a počítá se na roční bázi podle vzorce...“

Při prvním pohledu na citaci ze zákona lze pojem RPSN pochopit celkem snadno, ovšem problém nastává v okamžiku, kdy dojde ke stanovení všech nákladů spotřebitele. Již ve druhém odstavci příslušného paragrafu jsou uvedeny náklady, které se do RPSN nezapočítávají. „...nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění některého ze závazků stanovených ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a jiných nákladů než kupní ceny, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna s využitím spotřebitelského úvěru nebo bez jeho využití. Náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání, náklady na používání platebních prostředků pro platební transakce a čerpání a další náklady spojené s platebními transakcemi se zahrnují do celkových nákladů úvěru pro spotřebitele, s výjimkou případů, kdy je zřízení účtu nepovinné a náklady na tento účet byly samostatně uvedeny ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem.“² Dále v příloze číslo 5 zákona 145/2010 je vyjmenováno 10 předpokladů pro výpočet RPSN. Jak je z citace patrné, tak výjimek je poměrně dost, což dává velký prostor ke špatné interpretaci, či zneužití těmi, co mají v daném oboru schopnosti na úkor těch, co schopnosti nemají³. Dalším problémem je vyjádření RPSN u mikropůjček, tedy půjček o nízké hodnotě na krátký časový úsek, zpravidla na pár týdnů až měsíc. I u těchto půjček se RPSN vyjadřuje za rok, ale jelikož půjčky trvají jen krátkou dobu, tak hodnota RPSN vychází ve stovkách až tisících procent a tedy ztrácí svoji vypovídající hodnotu⁴.

Logická konstrukce vzorce pro výpočet RPSN vychází z předpokládané rovnosti současné hodnoty čerpání na jedné straně a celkové současné hodnotě splátek a plateb poplatků na straně druhé. Vzorec má pak následující podobu:

$$\sum_{k=1}^m C_k (1+X)^{-tk} = \sum_{l=1}^{m'} D_l (1+X)^{-tl}$$

Kde:

X je RPSN; **m** je číslo posledního čerpání; **k** je číslo čerpání, **C_k** je částka čerpání **k**; **tk** je interval vyjádření v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každého následujícího čerpání, proto **t₁**=0; **m'** je číslo poslední splátky, nebo platby poplatků; **l** je číslo splátky, nebo platby poplatků; **D_l** je výše splátky, nebo platby poplatků; **S_l** je interval vyjádření v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a každé splátky, nebo platby poplatků⁵.

Alternativní uchopení RPSN

Z důvodů rozebraných v předcházející kapitole lze konstatovat, že RPSN v současné podobě je špatně strukturované a neplní svůj hlavní účel, ulehčit lidem rozhodování při sjednávání úvěrů. V první řadě je ale důležité si uvědomit, co by RPSN mělo zastupovat. Už od vzniku peněz bylo jejich půjčování spojeno s požadováním úroku. Smyslem úroku bylo kompenzovat věřiteli vzdání se současné spotřeby a podstupované riziko. V průběhu času se k tomuto přidalo ještě zajištění se proti inflaci a úhrada ostatních nákladů spojených s poskytnutím úvěru. V současné době ale dochází k situaci, kdy úrok představuje jen část zisku věřitele, nejčastěji v podobě úvěrové společnosti. Tyto společnosti kromě úroku požadují i různé poplatky (za sjednání úvěru, za vedení účtu atd.). Tyto poplatky by měly uhradit náklady, které má úvěrová společnost se sjednáním a

¹ Zákon č. 145/2010 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, §10 odst. 1

² Zákon č. 145/2010 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, §10 odst. 2

³ Podrobněji viz Dunning-Krugerův efekt (Dunning a Kruger 1999).

⁴ Problematice RPSN se např. věnují Litzemberger a Huang (1988), Rosenberg (1992).

⁵ Zákon č. 145/2010 Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, příloha č. 5.

vedením půjčky. V mnoha případech jsou mnohem větší než opravdové náklady, jaké společnost má. Tento rozdíl pak činí další, skrytý zisk úvěrové společnosti. Toto jednání úvěrových společností lze považovat za nemorální, jelikož tak skrývají část svého profitu. Úvěrové společnosti na takovéto jednání sice mají ze zákona právo, ale dochází k prodražování půjčky pro dlužníka, což jistě nese s nelibostí a zároveň to deformuje trh, jelikož je pro zájemce o úvěr těžké zjistit skutečnou cenu, kterou zaplatí za půjčení prostředků. Mohou se tak na trhu prosadit méně poctiví poskytovatelé úvěrů a některé domácnosti se mohou dostat do dluhové spirály. V zájmu celé společnosti je žádoucí toto jednání omezit. Lidé, kteří jsou postiženi tímto neférovým jednáním, se pak vnitřně cítí podvedeni a roste tlak na úpravu fungování úvěrových společností, což vede k vytváření dalších nařízení a zvyšování administrativní náročnosti, což má negativní dopad na fungování celého trhu.

Je tedy žádoucí, aby vztah mezi dlužníkem a věřitelem stál na morálním základu. Mělo by tak být zřejmé, co jsou oprávněně požadované náklady ze strany věřitele, a co je jeho přesný zisk. Dle názoru autora článku by nové pojetí RPSN mělo vyjadřovat roční náklady z pohledu věřitele, které má na poskytnutí a vedení půjčky a může si je tedy nárokovat a takto ho prezentovat případnému zájemci o úvěr. Zde přichází na slovo poznatky plynoucí z behaviorální ekonomie. Vztah mezi věřitelem a dlužníkem je specifickým vztahem, jelikož je dlouhodobý a je při jeho realizaci potřeba existence důvěry. U klasického obchodního vztahu dojde k vypořádání během krátké doby a není ani potřeba žádná nadstandardní důvěra, jelikož každý vidí, co dostal a kolik mu bylo zapláceno. V případě úvěrového vztahu je důvěra podstatná. Je tedy pro dobré fungování tohoto vztahu důležité, aby byl postaven na morálních základech a respektoval očekávání obou stran. V první řadě je důležité říci, na co má věřitel právo. Věřitel by měl mít nárok na navrácení půjčené částky, zaplacení úroku, který je odměnou za odložení spotřeby a podstoupení rizika, náklady spojené s poskytnutím úvěru a vyrovnání inflace. Inflace je sice nákladem, ale je zminěna zvlášť, jelikož je nákladem, který není firma schopna ovlivnit. Často také bývá zahrnuta do úroku, ale z pohledu daní je úrok ziskem a tak by podnik neměl o inflaci zvyšovat svůj daňový základ. Další výhodou uvádění inflace zvlášť je, že pokud dojde k deflaci, tedy záporné inflaci, tak by tento růst reálné hodnoty peněz neprodražoval úvěry pro dlužníka.

Vzorec pro výpočet splátky by tedy měl mít následující konstrukci:

$$SP = J + r + C + \pi$$

Kde:

SP je výše splátky; **J** je splatná část jistiny; **r** je úrok; **C** jsou náklady společnosti na poskytnutí půjčky; **π** je míra inflace.

Z pohledu věřitele je RPSN pouze $C + \pi$. V současné době je RPSN vyjádřením nákladů z pohledu dlužníka. Ovšem, jak bylo zmíněno výše, tak nejsou zahrnuty všechny případné náklady a výpočet podle zákona je pro obyčejného člověka velmi náročný. V článku se domníváme, že by bylo pro zvýšení přehlednosti i transparentnosti lepší konstruovat RPSN z pohledu firmy a to jako podíl půjčené částky na celkových pohledávkách firmy, vztahený k celkovým nákladům firmy.

Tento vztah bude lépe vysvětlen na příkladu: Celkový objem půjčených prostředků firmy Alfa je 50 000 Kč. Režijní náklady firmy jsou 5 000 Kč. Firma poskytne půjčku na 3 roky ve výši 3 000 Kč. Požadovaný úrok je 15 %, míra inflace je 3 %. Nejprve spočítáme roční RPSN podle v článku navrhovaného způsobu.

RPSN:

- $3000/50\ 000 = 6\ %$
- $5\ 000 * 0,06 = 300$
- $300 / 3 = 100$

$$RPSN = 100/3000 = \mathbf{3,33\ %}$$

Nové pojetí RPSN vychází z předpokladu, že věřitel by měl mít nárok po dlužníkovi požadovat jako úhradu nákladů v takové výši, která odpovídá procentnímu podílu půjčky na celkových úvěrech. V předchozím příkladu představuje půjčená částka šest procent z celkového objemu úvěrů ($3000/50000=0,06$). Tedy šest procent režijních nákladů (celkové náklady očištěné o půjčené prostředky) věřitele připadá na tuto poskytnutou půjčku. Šest procent z pěti tisíc korun pak činí tři sta korun za tři roky. V ročním vyjádření pak dlužník musí věřiteli uhradit sto korun, což představuje 3,33 procent z aktuálního zůstatku úvěru. (100, 67 a 33 Kč). Tuto částku pak lze považovat za RPSN. Věřitel si pak nebude moci jako náklad nárokovat nic jiného, než jeho skutečné náklady. Jedinou částku, kterou si bude moci věřitel sám stanovit, pak bude jeho zisk v podobě úroku. RPSN, splátka jistiny a výše inflace jsou dány externími faktory a úvěrová společnost je nebude moci nikterak ovlivnit. Systém se ta stane mnohem transparentnějším.

V zde uvedeném příkladu se tedy splátka rovná části jistiny (vždy 1000 Kč) a částce zahrnující úrok, inflaci a RPSN (tedy reálné náklady půjčky).

1. $SP = 1\ 000 + (3\ 000 * 0,2133) = 1\ 640^6$
2. $SP = 1\ 000 + (2\ 000 * 0,2133) = 1\ 427$
3. $SP = 1\ 000 + (1\ 000 * 0,2133) = 1\ 213$

⁶ Úrok + inflace + RPSN = 0,15 + 0,03 + 0,333 = 0,2133

Celkem:

4 280

Modelové příklady výpočtu RPSN a jejich hodnocení

V této kapitole porovnáme stávající způsob výpočtu RPSN s námi navrhovaným způsobem. Jako modelovou společnost poskytující úvěr bude Firma Alfa, která má pohledávky, představující půjčené prostředky ve výši 10 000 000 Kč, režijní (fixní) náklady 1 000 000 Kč. Režijní náklady představují celkové náklady očištěné o poskytnuté peněžní prostředky formou půjčky. Tato společnost poskytne půjčku ve výši 20 000 Kč na tři roky s ročním úročením 15 %. Daňová sazba je 10 % a míra inflace 3 %.

Varianta číslo 1:

První varianta výpočtu bude podle současného stavu, kdy je RPSN jen informační vyjádření nákladů pro dlužníka, do výpočtu nijak nezasahuje. V druhé variantě se bude s RPSN počítat a bude konstruováno podle návrhu autora článku a bude tedy vyjadřovat procentní podíl půjčky na režijních nákladech společnosti ve stejné výši, jaký tvoří půjčená částky na celkových pohledávkách.

První varianta byla konstruována na základě dat z reálné praxe, kde z informací na internetu byly zjištěny poplatky připadající na úvěr v hodnotě 20 000 Kč. Tabulka číslo 1 zobrazuje přehled vstupních údajů pro následné výpočty a má tedy jen informační charakter.

Tabulka číslo 1: data pro první variantu v tisících Kč

Pohledávk y	FC	Půjčka	Poplatky	Roky	Úrok	Daň	Inflace
10 000	1 000	20	4; 0,75	3	15 %	10 %	3 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce číslo 2 lze nalézt dluhovou službu první varianty, tedy průběh splácení poskytnutého úvěru v jednotlivých letech existence úvěru a to včetně koncových celkových součtů. Počáteční stav představuje výši dluhu v konkrétním roce. V prvním roce představuje počáteční stav půjčenou částku, která se s postupem času zmenšuje o splátku jistiny. Splátka jistiny je pak splátka půjčené částky navýšená o splátku poplatku za sjednání úvěru. Dále jsou požadované poplatky ze strany úvěrové společnosti za vedení úvěrového účtu ve výši 750 Kč a poté poplatek za sjednání úvěru ve výši 4000 Kč, o který je sice navýšena dlužná částka, ale neplatí se z něj úroky a nejedná se o peněžní výdej, tak nelze požadovat dorovnání inflace. Tento poplatek se splácí spolu s jistinou a to ve výši 1 333 Kč ročně. Následně je zohlednění inflace a celkový výše roční splátky, kterou dlužník zaplatí věřiteli. (v realitě by tato splátka rozložena do měsíčních splátek, ale pro lepší přehlednost je vyjádřena ročně). Poslední řádek představuje zůstatek, který představuje konečný stav dlužné částky v daném roce. Tento konečný zůstatek pak představuje počáteční stav v dalším roce

Tabulka číslo 2: Dluhová služba při první variantě

Roky	1	2	3	Celkem
Počátek	20 000	13 333	6 667	
Splátka jistiny	6 667	6 667	6 667	20 000
Úrok	3 000	2 000	1 000	6 000
Inflace	600	400	200	1 200
Poplatky	2 083	2 083	2 083	6 250
Splátka	12 350	11 150	9 950	33 450
Zůstatek	13 333	6 667	0	

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka číslo 3 představuje manažerskou výsledovku úvěrové společnosti, která slouží k vyjádření zisku společnosti v konkrétním roce. Tržby představují roční splátku od dlužníka. Ve zkoumaném případě jen od daného dlužníka, nikoliv od všech. Následují variabilní náklady, v tomto případě představují půjčené prostředky a náklady fixní, které představují ostatní, režijní, náklady. V dané tabulce jsou skutečné náklady, které společnost má, nikoliv požadované poplatky, které by měly dané náklady kompenzovat, leč jsou mnohem vyšší. Po odečtení nákladů od tržeb společnost získá zisk před zdaněním (EBT), následuje vyjádření daně ze zisku ve výši 10 % a po jejich zohlednění společnost dostane zisk po zdanění (EAT), tedy čistý zisk. Dále do manažerské

výsledovky dále vstupují odpisy a úroky z cizího kapitálu, pokud společnost nějaký má. Odpisy, ani placené úroky nemají na příklad vliv a tak od nich pro přehlednost abstrahujeme.

Tabulka číslo 3: Manažerská výsledovka první varianty

Tržby	12 350	11 150	9 950	33 450
VC	6 667	6 667	6 667	20 000
AFC	1 267	844	422	2 533
EBT⁷	4 417	3 639	2 861	10 917
Daň	442	364	286	1 092
EAT	3 975	3 275	2 575	9 825

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka číslo 4 pak udává vyhodnocení první varianty z pohledu jednotlivých účastníků. Z pohledu dlužníka představuje celkové navýšení nad jistinu, které zaplatí za celou dobu životnosti úvěru. Dále pak udává celkový čistý zisk věřitele a daňový příjem státu.

Tabulka číslo 4: vyhodnocení první varianty

Dlužník	Věřitel	Stát
13 450	9 825	1 092

Zdroj: vlastní zpracování

Varianta číslo 2:

Druhá varianta je rovněž konstruována na základě dat z reálné praxe, kde z informací na internetu byla zjištěna výše pohledávek a výše režijních nákladů stejné firmy, jako u první varianty a na základě poměru půjčené částky k celkovým pohledávkám bylo stanoveno odpovídající množství nákladů vyjádřeno jako RPSN a tedy firma nepožaduje žádné poplatky. Struktura tabulek je shodná jako v předcházející variantě. Tabulka číslo 5 udává výchozí údaje druhé varianty, tabulka číslo 6 dluhovou službu druhé varianty, tabulka číslo 7 představuje manažerskou výsledovku firmy v druhé variantě. V tabulce číslo 8 lze opět najít výsledné hodnoty pro jednotlivé zúčastněné subjekty (jaké je navýšení pro dlužníka nad jistinu, zisk věřitele a daňový příjem státu).

Tabulka číslo 5: data pro druhou variantu v tis. Kč

Pohl.	FC	Půjčka	RPSN ⁸	Roky	Úrok	Daň	Inflace
10 000	1 000	20	3,3 %	3	15 %	10 %	3 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka číslo 6: dluhová služba při druhé variantě.

Roky	1	2	3	Celkem
Počátek	20 000	13 333	6 667	
Splátka jistiny	6 667	6 667	6 667	20 000
úrok	3 000	2 000	1 000	6 000
Inflace	600	400	200	1 200
RPSN	667	444	222	1 333
Splátka	10 933	9 511	8 089	28 533
zůstatek	13 333	6 667	0	

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka číslo 7: Manažerská výsledovka druhé varianty

⁷ EBT: zisk před zdaněním (Earnings before taxation) EAT: zisk po zdanění (Earnings after taxation)

⁸ Výpočet: RPSN: $20\,000/10\,000\,000 = 0,002$; $0,002 * 1\,000\,000 = 2\,000$; $2\,000/3 = 667$; $667/20\,000 = 0,033$.

Tržby	10 933	9 511	8 089	28 533
VC	6 667	6 667	6 667	20 000
RPSN	1 267	844	422	2 533
EBT	3 000	2 000	1 000	6 000
Daň	300	200	100	600
EAT	2 700	1 800	900	5 400

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka číslo 8: vyhodnocení druhé varianty

Dlužník	Věřitel	Stát
8 533	5 400	600

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě údajů v tabulkách číslo 1 až 8 můžeme provést komparaci současného a námi navrhovaného výpočtu RPSN. Tato komparace je provedena v tabulce číslo 9. Jak je z této tabulky patrné, je druhá varianta pro věřitele v zastoupení domácnosti výhodnější, jelikož zaplatí menší navýšení o 4 917 Kč, což je pro dlužníka pozitivní, jelikož jeho cílem je minimalizovat toto navýšení. Firma bude mít čistý zisk o 4 425 Kč menší, to je dáno umenšením vybrané částky o neprávem naučtované poplatky. Z toho vyplývá i menší část pro stát, která zdaňuje právě EBT firmy. Stát vybere na daních o 492 Kč méně.

Tabulka číslo 9: komparace popsanych variant

Varianta	Dlužník	Věřitel	Stát
Var. 1	13 450	9 825	1 092
Var. 2	8 533	5 400	600
Rozdíl	4 917	-4 425	-492

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Hlavním cílem práce bylo navrhnout alternativní uchopení RPSN a zhodnotit výhodnost pro jednotlivé ekonomické subjekty. V textu navrhované pojetí RPSN je výhodnější pro dlužníka, který by zaplatil menší navýšení půjčené částky, než za současného stavu. Tento efekt je dán zejména tím, že by úvěrové firmy byly nuceny účtovat dlužníkovi opravdové náklady spojené s poskytnutím úvěru. V současné době firmy žádají na poplatcích více, než jsou jejich opravdové náklady a tak se část poplatků stává výnosem firmy.

Z pohledu věřitele je navrhované uchopení nevýhodné, jelikož jeho čistý zisk je umenšen o nadsazenou výši poplatků. Ovšem věřitelův EAT neklesne o stejnou výši, o jakou se sníží dlužníkovo navýšení. Tento jev je dán tím, že kvůli menšímu zisku před zdaněním, EBT, bude mít věřitel menší daňovou povinnost, což je negativní dopad pro stát. Pro tyto dva subjekty je tedy navrhovaná změna nevýhodná. Věřitel může i nadále požadovat stejný zisk, ale již jeho část nemůže schovat za poplatky a bude tak vidět jeho požadovaný zisk. Dalším pozitivem je větší přehlednost a tím i transparentnost ve vztahu mezi dlužníkem a věřitelem, jelikož bude přesně možné určit, co je profit věřitele a co jsou skutečné náklady. Vztah mezi věřitelem a dlužníkem je pak postaven na morálním principu, kdy dlužník přesně ví, za kolik si půjčuje a nebude se posléze cítit podveden načekaným navýšením dlužné částky.

Z pohledu jednotlivých subjektů nedochází k velkému rozdílu, ale na agregátní úrovni mohou změny vést k nárůstu celkové produkce. Přesun hodnoty mezi věřitelem a dlužníkem je hra s nulovým součtem, tedy o co jeden přijde, jiný získá. Firmy jsou vlastněny domácnostmi, takže hodnota EATu je disponibilní důchod domácnosti vlastníci úvěrovou společností. Tedy o to, o co si jedna domácnost svůj YD zvýší, o to si druhá svůj YD sníží. Rozdíl je ve snížení vybraných daní. Pokles daní, které firma zaplatí, může působit jako fiskální expanze, která podle makroekonomického modelu důchod-výdej (viz např. Wawrosz a kol. 2012) způsobí

multiplikační proces. Pokud k tomu dojde, celkový produkt vzroste o více, než bylo počáteční zvýšení agregátních výdajů. Navrhovaná změna tak pro Českou republiku, která se v současnosti nachází v záporné produkční mezeře, může přispět k růstu HDP a snížení dané mezery.

1. Teoretické koncepty znehodnocení peněz

1. 1. Silvio Gesell (1862-1930)

Za průkopníka myšlenky o znehodnocování peněz lze považovat Silvia Gesslera. Jedná se o německého ekonoma, narozeného roku 1862 v Porýní. Ve svých 25 letech emigroval z Německa do Argentiny, kde působil jako podnikatel a ekonomický teoretik. V této době sepsal svá stěžejní díla. Později přebýval ve Švýcarsku a opět v Německu, kde byl roku 1919 jmenován ministrem financí Bavorské republiky.

Nejvýznamnějším Gesellovým dílem je Přirozený ekonomický řád z roku 1906, kde se zabývá spravedlivým sociálním řádem a snahou o vyhlazení hospodářského cyklu. Silvio Gesell byl prvním autorem věnujícím se znehodnocování peněz. Jeho záměrem bylo odpoutání peněz od zlatého standardu a tím zabránění konjunkturálním výkyvům ekonomiky, které vedou k hospodářským krizím. Jím navrhované odpoutání peněz od zlatého standardu se stalo skutečností v roce 1971, kdy jako poslední zrušili v USA směnitelnost dolaru za zlato. Ovšem nepovedlo se zavedení znehodnocení peněz, takže i když funkce uchovatele hodnoty oslabila, stále trvá.

Geseller se domníval, že hospodářské krize vyvolává zejména deflace, a proto popsal hospodářskou krizi tím, co dnes v ekonomické praxi nazýváme deflační spirála. Z toho důvodu se Geseller domníval, že peníze by měly sloužit pouze jako prostředek směny a nikoliv jako uchovatel hodnoty. „Jedině peníze, které stárnou jako noviny, hnijí jako brambory, reziví jako železo, vypařují se jako éter, dokážou obstát ve zkoušce jako nástroj směny brambor, novin, železa a éteru. Takovým penězům nedává přednost ani kupující, ani prodávající. Takové peníze potom používáme pouze, protože je potřebujeme jako prostředek směny, nikoliv protože očekáváme výhodu z jejich držení. Musíme z peněz udělat horší komoditu, pokud si přejeme mít z nich lepší prostředek směny.“⁹ Jeho záměrem bylo odpoutání peněz od zlatého standardu, aby se peníze staly skutečně neutrálním statkem a mohly plnit pouze funkci prostředku směny.

Navrhoval zavedení záporné úrokové míry, která by zamezila výraznému hromadění peněz. Záporné úrokové míry chtěl dosáhnout zavedením speciálních peněz, které nazval „Free money“. Tyto peníze by měly kupóny, které by za určitý časový úsek ztrácely svoji hodnotu, a tím by docházelo k znehodnocování peněz. Pokud by bankovka v hodnotě 100 peněžních jednotek měla 52 kupónů, každý v hodnotě 10 haléřů a každý týden v roce by přestal platit jeden kupón, tak by se dosáhlo ročního znehodnocení peněz ve výši 5,2 %. Pokud by k znehodnocování docházelo jednou měsíčně, tak by znehodnocení bylo 1,2 %. V daném případě by pak přicházela v úvahu záporná úroková míra ve výši 5,2 %, či 1,2 %.

Gesellovy názory byly z počátku opomíjeny. Na významu začaly nabývat ve 30. letech minulého století po tehdejší hospodářské krizi. Sám Keynes ho nazval: „Neoprávněně opomíjeným prorokem“¹⁰ a I. Fisher převzal do své práce¹¹ Gesellovy návrhy o zavedení alternativních peněz. Za dva největší problémy jeho návrhu se dá považovat velká technická náročnost, kdy se každý rok musela tisknout znovu zásoba oběživa, nemožné aplikování na drobnější mince. Dále fakt, že by se při přílišném znehodnocení lidé mohli uchýlit k substitutům.

1. 2. Moderní představitelé

Po období Silvia Geselle zájem o danou problematiku ustal. Do povědomí se opět dostal až na přelomu 20. a 21. století, kdy se ekonomiky začaly dostávat do problémů. Například v devadesátých letech se japonská ekonomika dostala do deflace a hledala způsoby, jak tento negativní jev zvrátit a vymanit se z pasti likvidity a deflační spirály. Po vypuknutí hospodářské krize v USA v roce 2008 by měla americká centrální banka (FED) podle Taylorova pravidla¹² nastavit zápornou úrokovou míru.

Prvním, kdo se opět pokusil obnovit myšlenku znehodnocování peněz, byl Marvin Goodfriend, vicepresident americké centrální banky (FED). Goodfriend ve své práci¹³ uvažoval, že s rozvojem technologického pokroku by provedení Gesellovy myšlenky bylo možné a i transakční náklady by se výrazně snížily. Chtěl zavést do bankovek elektronické pásky, prostřednictvím kterých by se oběživo dalo sledovat a upravovat jeho hodnota. Tím by odpadla nutnost lepení známek, či prostřihování kupónů a každoroční obnovování oběživa.

⁹ GESELL, Silvio. *The Natural Economic Order*. Londýn: Peter Owen Ltd. 1958. Str. 272. In: STROUKAL, Daniel. Bakalářská práce, *Pod nulou: ekonomie negativní úrokové míry*. Praha, VŠE, 2010. Str.: 18

¹⁰ KEYNES, John Maynard. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Praha : Československá akademie věd, 1963. Str. 331

¹¹ FISHER, Irving. *Stamp Scrip*. New York: Adelphi Company. 1933.

¹² Taylorovo pravidlo udává, jaké sazby by měly centrální banky nastavit v závislosti na velikosti odchylky cílované a skutečné inflace a potenciálního a skutečného hrubého domácího produktu.

¹³ GOODFRIEND, Marvin. *Overcoming the zero bound on interest rate policy*. Working Paper 00-03, Federal Reserve Bank of Richmond. 2000.

Tento návrh se setkal s výraznou kritikou z řad organizací hájících lidská práva, ale i ze samotného amerického kongresu. Kritikové se obávali zavedení „velkého bratra“ prostřednictvím nových technologií. Nejvýznamnějším odpůrcem byl americký senátor Ron Paul, který v roce 2000 navrhl zákon „Currency ‘Carry Tax’ Prohibition Act“, který měl do budoucna zabránit vládě přijmout podobné instrumenty. Tento zákon ovšem neprošel ani při druhém návrhu v roce 2003.

Domníváme se, že návrh Marvina Goodfrienda je jedním z nejvíce kontroverzních. Jednak by umožnil sledování transakcí, ale také sledování pohybu občanů. Dále nesouhlasím s předpokladem, že by se dosáhlo zmenšení nákladů a zároveň účinnosti návrhu. Pokud by docházelo k umenšování nominální hodnoty prostřednictvím elektronického pásku, tak by se časem hodnota bankovky dostala na nulu a stát by stejně musel vydat novou. Pokud by totiž prostřednictvím pásky vláda hodnotu opět obnovila, tak by lidé jednoduše počkali a peníze by se jim navrátily. To by se dalo vyřešit tak, že hodnota by se navracela pouze těm penězům, které by lidé odevzdali do banky. Ovšem náklady na tisk nových peněz by tak vystřídaly náklady spojené s administrací.

Dalším významným ekonomem zabývajícím se problematikou znehodnocení oběživa je japonský ekonom Mitsuhiro Fukao, v současné době předseda japonského centra pro ekonomický výzkum a profesor na Keio University. Tento ekonom ve svém návrhu z roku 2005¹⁴ navrhuje nejen znehodnocení oběživa, ale všech vládou garantovaných aktiv, jako jsou peníze, depozita, vládní dluhopisy a státní spoření. Fukao se domnívá, že pokud by toto zdanění bylo známé, tak by lidé tomu přizpůsobili strukturu svých aktiv tak, aby se mu vyhnuli a tím by se podpořil růst ekonomiky, lidé by omezili držbu peněz a začali by více spotřebovávat, nebo investovat například do nemovitostí. To by byl jeden z faktorů napomáhající k vyvedení ekonomiky z krize.

V tomto článku shledáváme danou premisu správnou, ovšem lze se domnívat, že pokud by daný instrument byl součástí fiskální politiky a podléhal by veřejné volbě, byl by do jisté míry deformován. Politické strany mívají tendenci využívat změny v daňových sazbách při volebních bojích a ne vždy tak tyto sazby nabývají optimálních hodnot. Také se domníváme, že by měla být znehodnocena pouze peněžní zásoba a ne veškerá finanční aktiva. Funkci uchovatele hodnoty by měly substituovat právě státní dluhopisy. Ale aby byl zachován původní účel myšlenky, muselo by být jejich množství regulováno.

Další možný způsob znehodnocování oběživa zmínil ve svém článku s názvem „It may be time for the FED to go negative“, Nicholas Gregory Mankiw, makroekonomický analytik a profesor na Harvardově universitě. Tento článek publikoval v roce 2009 a využívá v něm návrh svého studenta, který uvažoval zavedení loterie, kterou by provozovala určená instituce.¹⁵ V této loterii by každý rok bylo vylosováno jedno číslo v intervalu <0-9> a bankovky, jejichž sériové číslo by končilo vylosovaným číslem, tak by přestaly platit. Následující rok by se vylosovalo další číslo a přestaly by platit bankovky, které mají dané číslo na druhém místě. Tímto by se dosáhlo ročního znehodnocení oběživa ve výši 10 %. V této situaci by byla akceptovatelná záporná úroková míra ve výši -10 %.¹⁶ Mankiw zmiňuje, že by tento systém byl výhodnější, než Gesellovy peníze, jelikož by dovoloval větší míru znehodnocení a tím větší prostor při řešení pasti likvidity a zároveň by nepřinášel takové náklady, jako u Gesellova modelu. Všechno oběživo by se nemuselo každý rok obnovovat.

Dle názoru autora článku je Mankiwův systém do jisté míry výhodnější, než Gesellův, ovšem i ten trpí nedostatky. V první řadě se jedná o jistou zmatečnost. Jednak v nevyváženosti, kdy by všichni občané nebyli tímto znehodnocením postiženi stejně. Někdo by měl více bankovek s vylosovaným číslem, jiný méně, tedy by náklady pro jednotlivce byly rozdílné. Dále by nepostihoval mince, které nemají sériové číslo, a lze se tak domnívat, že by se lidé uchýlili k držení mincí na úkor bankovek. Druhým aspektem zmatečnosti by bylo ověřování na pokladnách, zda je bankovka platná či nikoliv. Peněz by v oběhu neustále ubývalo a stát by musel stejně za určitý časový úsek peníze opět dotisknout. Dalším nepříznivým faktorem z pohledu veřejnosti by byla vysoká míra znehodnocení. 10 % je již výrazná částka a dozajista by to mělo vliv na důvěru obyvatelstva ve funkčnost měny.

2. Zhodnocení konceptu zdanění peněz

V článku byla představena celá řada teorií, které se snažily zrušit funkci peněz jako uchovatele hodnoty. Domnívám se, že dané teorie jsou do jisté míry nekomplexní, protože by buď neposkytovaly úplně znehodnocení a lidé by začali preferovat nepostižené instrumenty a tím by snížily úspěšnost dané teorie, nebo by přinesly značné náklady a to buď na obnovu znehodnoceného oběživa, nebo na administraci s tím spojenou. Pokud by nějaký systém měl mít požadovanou účinnost, tak by musel postihovat všechna peněžní aktiva, ale neprodukovat takové náklady, čehož by se dalo dosáhnout pouze zrušením fyzických peněz. Nejvýznamnějším problémem spojeným se zavedením daných teorií do praxe je ztráta v podobě hodnoty peněz ztracené při znehodnocení. Možností, jak řešit tyto nevýhody, by mohlo využití zdanění, místo znehodnocení.

¹⁴ FUKAO, Mitsuhiro. *The Effects of ‘Gesell’ (Currency) Taxes in Promoting Japan’s Economic Recovery*. Tokio: Institute of Economic Research. 2005.

¹⁵ Autor konkrétní instituci nezmiňuje. V úvahu by připadaly: Ministerstvo financí, centrální banka, či nově zřízená instituce, která by měla za úkol provozování loterie a stažení neplatných peněz z oběhu.

¹⁶ Pokud by peníze ztrácely svoji hodnotu ve výši 10 % za rok, tak by věřitelé byli ochotni půjčit peníze na záporný úrok až do výše zmíněných 10 %.

Ukažme, jak by toto zdanění mělo probíhat. Provedení samotného zdanění by mělo být součástí monetární politiky centrální banky a nikoliv součástí fiskální politiky, jak by se z konceptu daň dalo vyvozovat, a to z důvodu, že fiskální politika probíhá prostřednictvím veřejné volby, která bývá často ovlivněna jinými motivy. Výše tohoto zdanění by neměla podléhat veřejné volbě a měla by být pokud možno konstantní, jediné tak se dá předpokládat, že by se stala anticipovanou a vývoj cen by se jí přizpůsobil. Díky tomu by lidé sice nominálně přicházeli o část svých peněz, ale jejich reálná hodnota by zůstala zachována, na rozdíl od současného stavu, kdy nominální hodnota zůstává nezměněna, ale reálná hodnota se v průběhu času zmenšuje. Výběr této daně by měla provádět centrální banka také proto, aby bylo zajištěno použití vybrané částky na splácení státního dluhu. Většina centrálních bank má za cíl udržovat cenovou stabilitu dané země. Navrhují přidání dalšího cíle, a to udržení dluhové stability, který by byl plněn prostřednictvím míry zdanění peněz. Zavedením toho cíle by muselo být spojeno se zavedením zákona o rozpočtové odpovědnosti vlády, kdy by ze zákona byla vláda nucena hospodařit s vyrovnaným rozpočtem, nebo průměrným schodkem ve výši x procent za určitý časový úsek. Vláda, která by toto nedodržela, by musela podat demisi. Tento zákon by musel být přijat z důvodu udržení nezávislosti centrální banky. Pokud by vláda mohla hospodařit s libovolným dluhem a centrální banky by měla povinnost ho splácet prostřednictvím prostředků vybraných při zdanění držby peněz, tak by vlády hospodařily s velkým dluhem v jistotě, že to za ně centrální banka vyřeší a tím by musela CB neustále zvyšovat daňovou sazbu uvalenou na držbu peněz.

Ve spojitosti se zdaněním peněz vyvstává jeden výrazný problém, a to, že by nebylo možné zdanit oběživo, ale pouze depozita. Lidé by tak přecházeli od držby bezhotovostních peněz k hotovostním. Zavedení zdanění peněz by tedy mělo být spojeno se zrušením oběživa. Nelze na to ovšem pohlížet jako na 100% zdanění. Pokud by oběživo bylo zrušeno, měla by být jeho hodnota převedena na depozita ve stejné výši. Při zrušení fyzických peněz by stát nemusel vynakládat náklady na obnovu znehodnocených bankovek. Pokud by veškerá peněžní zásoba byla ve formě depozit, bylo by provedení zdanění jednodušší, než za existence fyzických peněz. Stačilo by nastavit míru zdanění stejně, jako je nastaveno úročení na běžném účtu.

V dřívějších dobách bránilo zrušení hotovostních peněz nedostatečná technická úroveň, ovšem v současné době, s technologickým pokrokem, by již šlo k běžným platebním operacím používat bezhotovostní platební styk. Ve Švédsku, které jako první zavedlo bankovky, je již možno použít k platbě bezhotovostní převod při všech příležitostech, dokonce i při platbě v kostele. Když se v minulosti zaváděly papírové peníze, vedlo to také v prvních fázích k nevoli a odmítání. Přejít na bezhotovostní styk je jen otázkou času. V současné době by se k placení mohly využívat platební karty a aplikace pro chytré telefony, i když tento systém není zcela dokonalý. Domnívám se, že by se vše zjednodušilo zavedením terminálů místo pokladen, kde by bylo zboží namarkováno. Klient by zadal číslo svého účtu a transakci by potvrdil otiskem prstu. Podobná technologie, rychlé ověření otisku, již existuje a využívá se při rychlém přihlášení k určitým typům notebooků. Tyto terminály by mohly být relativně malé a dokonce i přenosné.

Zrušení oběživa by mělo samo o sobě celou řadu ekonomických implikací:

Zrušení fyzických peněz by přispělo ke stabilizaci bankovního systému. V současné době, pokud je ohrožena důvěryhodnost nějaké z bank a je to veřejně známo, lidé začnou mít obavy o své úspory a vznikne run na banku, což mívá ve většině případů za následek úpadek dané banky. Což vyvolá nedůvěru v celém systému. Lidé pak snadněji podlehnou nepodloženým fámám a může vzniknout i run na stabilní banky, které, ač prosperující, nebudou schopny uhradit množství žadatelů o vyplacení vkladů a i stabilní banka může být ohrožena insolvencí. V ekonomice bez fyzických peněz by stále mohlo dojít k runu na špatně hospodařící banku, ovšem lidé by si své úspory nemohli vybrat a mohli by je pouze převést do jiné banky. Stále by se mohly špatné banky do úpadku, ale ty zdravé by byly posíleny. Díky tomu by odpadl dominový efekt a systém by byl stabilnější.

Dalším možným pozitivním efektem zrušení oběživa by bylo omezení kriminality, černé ekonomiky a korupce. Buiter dokonce nazývá hotovostní peníze jako „subvence zločinu“ [Buiter, 2009]. V situaci, kdy by neexistovaly fyzické peníze, a ke všem transakcím by se musel používat bezhotovostní platební styk, by se dala každá transakce dohledat. Odpadla by kriminalita v podobě krádeží. Zloději by ukradené věci nebyli schopni prodat. Pokud by jim překupník převedl peníze, byla by to dohledatelná transakce. Naturální směna by také nebyla výhodná. Pokud se jedná o „horké zboží“, tak je potřeba rychlá transakce a ta je možná pouze za využití peněz. Podobný efekt by to mělo i na černou ekonomiku.

Daný systém by jistě omezil i korupční jednání, pokud by šlo využívat jen bezhotovostní platební styk, tak by uplácení bylo značně složitější, už by nešlo předávat úplatky v krabici od vína. Přejít na jiný substitut by byl velmi obtížný. Například zlato a diamanty jsou v dnešní době sledovány, stejně tak i umění a nastal by i problém s jejich prodejem. Přineslo by to zvýšení životní úrovně obyvatel díky snížení kriminality a také výrazné úspory v podobě omezení nákladů na řešení těchto trestních činů.

Při zavedení pouze depozitních peněz by došlo k technologické inovaci, která má kladný efekt. Technologické inovace, které zvyšují rychlost obrátu peněz, respektive rozšiřují množství aktiv, do kterých mohou subjekty uložit své bohatství, vede k posunu křivky poptávky po penězích jihozápadně, v důsledku daných faktorů se snižuje poptávané množství peněz, ať je úroková míra jakákoliv. V situaci, kdy neexistují

hotovostní peníze, by také nemohlo docházet k jejich tezuraci. Určitě se nelze domnívat, že by výše zmíněné jevy úplně vymizely, ale jistě by došlo k jejich výraznému omezení.

Zrušení oběživa je pouze prostředek pro možnost zavedení nástroje zdanění peněz. Jak již bylo rozebráno v úvodu článku, zdanění peněz se od znehodnocení odlišuje zejména tím, že nedochází ke ztrátě hodnoty, pouze k jejímu přesunu na jiný subjekt. Tímto subjektem může být pouze stát, nebo centrální banka. V předchozím textu byly uvedeny argumenty, proč by tímto subjektem měla být centrální banka a tak není potřeba se tím v této části práce zabývat. Dále budou rozebrány pozitivní implikace zavedení zdanění oběživa.

V první řadě by se jednalo o možnost monetizace dluhu bez efektu zvyšující se inflace. V ekonomice je v daném okamžiku určité množství peněz. Centrální banka by zavedla zdanění. Tím pádem by se křivka nabídky peněz posunula o výši zdanění doleva. Centrální banka by vybrané peníze použila na umořování státního dluhu a tím by se peníze opět vrátily do oběhu a křivka nabídky peněz by se opět posunula doprava do původní hodnoty. Pokud by to bylo provedeno v rychlém následném tempu, tak by se křivka ani nehnula. Toto by bylo možné použít k řešení současné dluhové krize. Dluh by byl splácen bez zvyšování inflace. V počátcích zavedení toho instrumentu by byla daňová sazba větší, jelikož by se musel umořovat stávající státní dluh, který v roce 2014 dosáhl přibližné výše 1 715 300 000 000 Kč.¹⁷ V pozdější fázi by mohla být menší, jelikož by bylo potřeba umořovat pouze aktuální nárůst dluhu.

Abychom mohli zhodnotit účinnost navrhované teorie na řešení zadlužování státu, je potřeba v první řadě stanovit průběh výše peněžní zásoby. Jak bude vypadat peněžní zásoba v budoucnosti, není známo, proto je potřeba vycházet z minulého vývoje, kdy peněžní zásoba rostla v průměru o 7,72 %¹⁸. Za celkovou peněžní zásobu považujeme měnový agregát M3. Na základě těchto dat budeme kalkulovat stejný nárůst zásoby peněz, což udává tabulka číslo 1. V tabulce je zobrazen každý 5. rok. Dále budeme uvažovat konstantní sazbu daňovou sazbu ve výši 3 % z celkové peněžní zásoby.

Tabulka číslo 1: vývoj měnového agregátu M3 a výše daně. v mil. Kč

Rok	2015	2020	2025	2030	2035
M3	3 714 737	5 388 035	7 815 066	11 335 350	16 441 340
Daň	111 442	161 641	234 452	340 060,5	493 240,2

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČNB

Dále je potřeba stanovit vývoj státního dluhu. Jak bylo popsáno výše je potřeba zamezit nárůstu státního dluhu nad únosnou mez. Tedy přijmout zákon, který dovolí státu zadlužovat se v průměru X % ročně z HDP. V práci jsem zvolil průměrnou výši nárůstu ročního dluhu státu na 0,5 % z HDP. Růst HDP v příštích deseti letech opět konstruuji na základě dat z minulosti, kdy v průměru za posledních 10 let rostl HDP o 4,2 %. Do roku 2008, kdy vypukla současná krize, byl růst v průměru 7 %, po roku 2008 byl růst 0 % a to díky propadu HDP v roce 2009 o 2,3 %.¹⁹ Dá se předpokládat, že v průběhu příštích několika let bude růst HDP malý, ale postupem času se bude jeho růst zvyšovat, proto budu počítat s průměrným ročním růstem HPD ve výši 4 %. Tento nárůst včetně průměrného navýšení dluhu udává následující tabulka:

Tabulka číslo 2: vývoj HDP a nárůst dluhu. v mil. Kč.

Rok	2015	2020	2025	2030	2035
HDP	4 323 382,2	5 260 055,5	6 399 662	7 786 167	9 473 063
Nárůst dluhu	21 616,9	26 300,3	31 998,3	38 930,8	47 365,3

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z ČNB

Na základě výše uvedeného můžeme sestavit dluhovou službu. Budeme vycházet ze současné výše dluhu (z roku 2014) a předpokládat, že od roku 2015 začala CB využívat zdanění držby peněz, jako nástroj pro stabilizaci státního dluhu. Na peněžní zásobu je uvalena daň ve výši 3 % p. a.

Tabulka číslo 3: Dluhová služba v mil Kč.

Rok	2015	2020	2025	2028
Počáteční stav	1 727 842	1 444 707	834 816	238 257
Úrok	51 835,25	43 341,2	25 044,47	7 147,72
Splátka	111 442,1	161 641	234 452	293 059,1
Konečný stav	1 668 235	1 326 407	625 408	-47 654

¹⁷ Česká národní banka:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1401&p_uka=1&p_strid=BE&p_od=199512&p_do=201512&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

¹⁸ Viz příloha číslo 2

¹⁹ Viz příloha číslo 2

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky dluhové služby je patrné, že při zavedení zdanění držby peněz ve výši 3 % a průměrný roční schodek rozpočtu ve výši 0,5 % HDP, tak by státní dluh byl splacen do roku 2028. 3 % zdanění držby peněz je poměrně vysoké číslo, ale je potřeba pro to, aby došlo ke splacení současného státního dluhu, následných přírůstků a úroků z tohoto dluhu. Po splacení stávajícího zadlužení bude moci zdanění držby peněz klesnout pod hranici 1 %, což bude pro běžné občany jistě akceptovatelnější.

Tato daňová sazba by také šla použít jako nový nástroj monetární politiky centrální banky k řízení množství peněz v oběhu. Pokud by daňový výnos ze zdanění peněz byl větší, než výše dluhu, tak by došlo k restriktivní monetární politice.²⁰

Poslední kladnou implikací by bylo zvýšení účinnosti monetární a fiskální politiky. Pokud by držení peněz bylo spojeno s dodatečným nákladem v podobě zdanění, tak se dá předpokládat, že by lidé tuto držbu omezili a snažili by se peníze utratit. Zdaněny by byly veškeré peněžní složky až po M3. Díky tomu by stimulační balíčky na podporu ekonomiky zvýšily svoji účinnost. Na začátku krize v roce 2009 se subvence vlády USA na podporu ekonomiky minuly účinkem, jelikož banky, které je obdržely, očekávaly nepříznivý ekonomický vývoj a místo toho, aby je použily na půjčky, tak si je ponechaly jako rezervy. Kvůli tomu i značná finanční pomoc vlády USA měla velmi malý účinek. Zmíněný příklad je uveden, jelikož je nejaktuálnějším případem nedostatečné účinnosti fiskální politiky. Pokud by byl tento systém realizován, musel by být zaveden globálně, nebo ve většině zemí. Dá se předpokládat, že pokud by daný systém zavedla pouze jedna země, tak by občané začali držet svá aktiva v měně zahraniční a docházelo by například k dolarizaci. Že by systém nešel zavést lokálně je jedna z jeho nevýhod. Dalším námětem k rozebrání jsou peněžní ekvivalenty.²¹

Zdanění držby peněz by bylo možné aplikovat neustále, ať je ekonomika v recesi, či expanzi. Cílem tohoto nástroje není podpořit ekonomický růst, ale řešit zadlužování země. Tedy by mělo být využíváno v situacích, kdy stát hospodáří s deficitem bez ohledu na to, zda centrální banka může snižovat úrokové sazby, či nikoliv. Toto zdanění by na úrokové sazby mělo podobný vliv, jako má v současné době inflace jen s tím rozdílem, že by ekonomické subjekty byly ochotny akceptovat zápornou úrokovou míru. Pokud by byla míra zdanění 3 %, tak by věřitel byl ochoten půjčit i s úrokem -2 %, jelikož by stále 1 % vydělal.

Z normativního pohledu by zrušení fyzických peněz a zavedení pouze depozit, které by byly následně zdaněny, přineslo kýžený efekt a mohlo by pomoci k vyvedení nejzadluženějších zemí ze současných problémů. Ovšem problémy se vyskytnou z pohledu pozitivního. Zavedení do reálné ekonomické praxe je neuskutečnitelné, jelikož daný systém je politicky neprůchodný. A to ze dvou důvodů:

Prvním důvodem je zřejmá neochota běžných občanů daný systém přijmout. Běžný občan není schopen systém plně pochopit se všemi jeho přínosy a registroval by pouze to, že by začal přicházet o část svých peněz. V současném stavu zůstává nominální hodnota peněz nezměněna, ale díky inflaci se reálná hodnota zmenšuje. Ve zkoumaném systému by se měnila nominální hodnota, ale reálná by zůstávala stejná.²² Obyčejní občané se řídí zejména podle nominální hodnoty. Je otázka, zda by se z dlouhodobého hlediska dané změně přizpůsobili a jak dlouho by to trvalo. Z tohoto důvodu bude zavedení daného systému spojenou s vlnou nevole a každý, kdo by se pokusil navrhovaný systém prosadit na politické úrovni, by přišel o své voliče. Řešením by bylo vysvětlit lidem pozitiva, ovšem v tomto ohledu má Česká republika velké problémy.

Druhým důvodem je nezáměr z řad politické garnitury jako takové. Tento systém by výrazně omezil korupci a zprůhlednil financování, což by zničilo snažení skupin založených na vzájemném krytí a porušování obecně platných zásad o ovládnutí systému. Tyto skupiny souběžně popisuje i výroční zpráva BIS v bodě 1.6 Organizovaný zločin: „Spíše než o pevnou strukturu se jedná o systém volných, vzájemně spolupracujících a prostupných sítí disponujících penězi a/nebo vlivem a kontakty. Vedle skrytého působení, uplatňování vlivu a používání korupce lze mezi typické jevy zařadit i využívání specialistů (např. právníků, daňových a mediálních odborníků). Takové struktury se neuchylují ke zjevnému fyzickému násilí. S jejich působením souvisí i zajišťování nepostižitelnosti prostřednictvím ovlivňování orgánů činných v trestním řízení a soudů.“ A v bodě 1.2 Ochrana významných ekonomických zájmů uvádí: „Docházelo k selhávání některých zástupců státu, kteří se tak účastnili vyvádění majetku ze státních institucí.“ [Výroční zpráva BIS, 2011] Dá se domnívat, že tyto skupiny použijí svého současného vlivu, aby zabránily přijetí.

Shrnutí

V této práci byla rozebrána teorie zavedení zdanění držby peněz, doprovázena zrušením oběživa, a její možné implikace na řešení problematiky rostoucího veřejného zadlužování. V úvodu práce byl rozebrán rozdíl mezi pojmy znehodnocení a zdanění peněz a příčiny vzniku těchto dvou jevů. V první kapitole práce autor

²⁰ Restriktivní politika centrální banky spočívá ve snižování množství peněz v oběhu.

²¹ Podrobněji viz příloha číslo 1.

²² Pokud by sazba byla konstantní, dá se předpokládat anticipace.

stručně rozebral historické souvislosti a popsal historické návrhy na zavedení znehodnocování peněz. Autor práce rozebírá koncept zdanění držby peněz, kdežto dané teorie uvažovaly o zavedení znehodnocení.

V druhé části práce byly popsány pozitivní dopady zrušení oběživa a způsob řešení státního dluhu, včetně stanovení podmínek, za kterých by řešení mohlo být realizované. Závěrem je, že při využití mnou navrhovaného systému, by byl státní dluh České republiky splacen do roku 2028, za předpokladu dodržení stanovených podmínek.

V práci byly popsány dvě hlavní příčiny bránící realizaci dané teorie v ekonomické praxi. Prvním problémem je nepopulárnost v očích široké veřejnosti, teorie je na první velmi kontroverzní a tak se dají předpokládat nevole, ale v dlouhodobém hledisku se jí lidé přizpůsobí. Druhým problémem je neochota přijmout systém založený na dané teorii v politických kruzích, jelikož jsou do jisté míry ovlivněny skupinami založenými na vzájemném krytí a porušování obecně platných zásad, kterým by tento systém ztížil pronikání do politiky a ovlivňování veřejné volby.

Pokud v ekonomice panuje inflace, je ve vztahu dlužník-věřitel poškozován věřitel, pokud naopak panuje deflace, je poškozován dlužník. Pokud inflace, popřípadě deflace, dosahuje nízkých hodnot, tak běžné fyzické osoby svoji spotřebu neupravují. Práce se nezabývá přínosy jednotlivých ekonomických subjektů, ale ekonomikou jako celku a hlavně možným řešením současného zadlužení států.

Hlavní cíl článku bylo představit možné řešení současných dluhových problémů prostřednictvím zavedení zdanění držby peněz. A tuto myšlenku následně zhodnotit pomocí cost-benefit analýzy. V průběhu práce byla představena celá řada pozitivních dopadů. Jediný náklad spojený se zavedením daného konceptu do praxe by byly náklady spojené se změnou administrace, ovšem tyto náklady by byly vyváženy přínosem ze splacení státního dluhu a úsporou za tisk oběživa.

Hlavním přínosem práce je představení možného řešení současných ekonomických problémů a kvalitativní popsání příčin, bránících přijetí daného řešení a nastínění možností, jak tyto překážky odstranit, či minimalizovat.

http://www.novinky.cz/finance/380424-ministerstvo-chce-omezit-lichvu-a-zlevnit-predcasne-splaceni-hypotek.html#utm_source=szn_hp&utm_campaign=var_A

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1584700-nebankovni-pujcky-pod-dohledem-cnb-zivnostak-uz-stacit-nebude>

Seznam literatury

- BUDINSKÝ, P. aj. 2003. Základy ekonomické statistiky. Praha : VŠFS, 2003. ISBN 80-86754-00-6.
HELÍSEK, M. 2002. Makroekonomie : základní kurs. Praha : Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-25-1.
VALEČÍK, Radim; BEDRETDINOV, Rafik. 2005. Mikroekonomie: (výběr toho nejdůležitějšího). Praha : VŠFS, 2005. ISBN 80-86754-41-3.
VALEČÍK, R.; WAWROSZ, P.; BEDRETDINOV, R. 2007. Mikroekonomie II. : magisterský studijní obor. Praha : VŠFS, 2007. ISBN 978-80-86754-81-9.
TVERSKY A., KAHNEMAN D.: *Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases*; Science 1974 Sep 27;185(4157):1124-31. http://psiexp.ss.uci.edu/research/teaching/Tversky_Kahneman_1974.pdf

3. Reflexe voleb z hlediska vztahu teorie a praxe

Socialismus liberální nebo konzervativní?

Pavel Sirůček²³

Jaké si vzít poučení z volebního debaklu? Nelakujme si nic na růžovo a poctivě přiznejme, že výprask to byl pořádný. A nikoli úplně první. Lidé už KSČM řadí k establishmentu a protestní hlasy přenechávají jiným. Na čemž vůbec nic nemění, že mnozí si na anti-establishment jen hrají a někteří jsou v tom dokonce i médií podporováni a protěžováni. Jak dlouho si strana vystačí pouze s věrným „hardcore“ jádrem? Po bitvě každý bývá generálem, nicméně se zamysleme, zda na opakovaných varovných hlasech ohledně ztráty radikálnosti i absence „tahu na branku“ něco nebylo a není. I ohledně nemístného pragmatismu a ideologické prázdnoty, přehnaného taktizování a přílišné tzv. státotvornosti. Na místě jsou i varování před svody a stereotypy parlamentního rutinérství a před podléháním alibistickému objektivismu.

K hlavním příčinám propadu strany (i celé levice) patří, že si nechává sebrat opravdu velká a aktuální témata. Anebo tyto raději ani nenastoluje. Včetně obrany národních zájmů a kulturní identity. Z ustrašenosti, jen aby nebyla nařčena z populismu, patriotismu, tradicionalismu nebo národovectví. Což by jí smrtelně uškodilo

²³ Text byl 22. října 2017 nabídnut *Haló novinám*. Autor zde vyjadřuje názory pouze své vlastní.

v salonních kruzích, po pokrokářských kavárnách a v očích opravdového establishmentu. Má však strana hájit zájmy těchto skupin? Nebo má být stranou skutečně levicovou, s důrazem na boj za sociální práva a spravedlnost pro většinu? Stranou pro normální lidi práce, pro normální ženské a normální chlapi, ztělesněné obrazně tradicionalistickou venkovskou hospodou v kontrastu s velkoměstskou kavárnou? Musí vyslyšet jejich touhy po normálním žití a práci, bez liberálních šíleností a fantasmagorií korektního pokrokářství. Musí být stranou se skutečně levicovými a opravdově humanistickými ideály. Dost už bylo falešné levicovosti s marnotratným mrháním sil i prostředků a záměrným odváděním pozornosti od palčivých problémů tím, že se uměle konstruuji pseudoproblémy a předstírají řešení, jak to tragikomicky předvádí nová tzv. levice. Také si konečně přiznejme, že nežijeme ve sluníčkářsky idylickém „*brave new world*“ všeobjímajícího člověčenství, v duchu liberální kosmopolitiky a kavárensky popleteného pseudohumanismu. Za které někteří zcela mylně zaměňují proletářský internacionalismus.

Všichni, kdo dali hlas skutečné levici, si zaslouží poděkování. Poděkování patří i trpělivé, každodenní práci našich členů a sympatizantů. Ale to nestačí. Je třeba nebojácně nastolovat velká témata a nebát se velikých idejí, ani vizí. Je životně důležité znovuoobnovení důrazu na práva sociální v zájmu neprivilegované většiny. S rehabilitací ideologičnosti, stranickosti, patriotismu, uklidňujícího provincionalismu (v duchu lokalizace, kterou už nové technologie umožňují), ale i zdravého populismu. Populismu respektujícího instinkty normální většiny, instinkty nezbytné k samotnému přežití. Nebojme se přiznat, že globalizace, financionalizace a integrace jsou za hranou snesitelnosti. Nezavírejme přitom oči před jednou z fundamentálních výzev dneška – otázkou, zda socialismus (či postkapitalismus) má být liberální nebo konzervativní? Mnozí vědí, že levicovost, sociálnost a pokrokovost není spojována pouze s liberalismem. Mnozí pevně věří, že „*Tento svět není pouze pro kavárenské liberály*“ a že „*Pravda a zdravý rozum zvítězí nad pokrokářskou lží a nenávisť ke všemu normálnímu*“. Věří, že socialismus může – a ukazuje se, že ba i musí – být orientovaný konzervativněji, s důrazem na jistoty, tradice, řád, pořádek, osobnosti i autority.

Od voleb v říjnu 2016 k volbám 2017: Teorie a praxe

Radim Valenčík a kol.²⁴

Úvodní poznámka

Po celý rok od „malých voleb“ (tj. krajských a senátních v říjnu 2016) až po „velké volby“ (tj. sněmovní v říjnu 2017) jsem sledoval politický vývoj z hlediska možností, které má teorie, pokud chce něco ovlivnit. A také z hlediska nejrůznějších překážek, které jejímu vlivu na reálný vývoj brání. Nashromáždil jsem přitom značné množství empirického materiálu, jehož vyhodnocení bude trvat delší dobu.

Materiály, které jsem pravidelně publikoval, měly různou podobu:

- Teoretické studie.
- Komentování aktuálního dění.
- Rozbory materiálu jednotlivých politických stran, vystoupení politiků, ale materiálů připravených státními institucemi zaměřenými na současné problémy.
- Predikce vývoje i volebních výsledků.

Největší pozornost jsem věnoval programové sterilitě prakticky všech politických stran, které v době, kdy velmi rychle narůstají a vyostřují se současné problémy, vstoupily na politické kolbiště se zastaralým typem programů v podobě definování priorit (což je slušnější slovo pro označení často nepřilíš vážně myšlených slibů). Od počátku jsem upozorňoval na to, že setrvačné vidění reality představiteli tradičních politických stran a zejména těch, které jsou svojí podstatou stranami programovými, povede k jejich volební porážce. K té pak došlo v mnohem větší míře, než jsem předpokládal. I to je jedním z výsledků celoroční práce.

O smyslu teorie

(Napsáno a uveřejněno v září 2017)

S tím jak se blíží říjnové volby, blíží se ke konci i seriál, který jsem jim věnoval a který v tuto dobu přesáhl již 200 pokračování. Navázal na seriál věnovaný přípravě komplexních reforem, které mohou vyvést společnost ze slepé uličky setrvačného vývoje.

²⁴ Na zpracování textu se podíleli členové našeho týmu a studenti zapojení do studentského projektu 7427 *Průmysl 4.0, sociální souvislosti a inovační potenciál, role odvětví produktivních služeb*.

Základní myšlenkou seriálu věnovaného volbám bylo vyzkoušet, do jaké míry může dobrá teorie napomoci praxi, pokud se o to bude snažit. A také na základě konkrétních zkušeností identifikovat problémy, které ve vztahu mezi teorií a praxí vznikají.

Vycházel jsem z toho, že "malé" či "přípravné" volby do krajských zastupitelství a senátu prakticky přesně rok před "velkými" volbami do Sněmovny byly dostatečným podnětem (lekci) k tomu, aby se politické strany (zejména ty zkušenější) zamyslely nad tím, proč utrpěly takový debakl. Šlo o to, do jaké míry politickým subjektům, které budou ve volbách soupeřit, dojde následující:

- Současná doba se vyznačuje hromaděním problémů, které se neřeší, ale naopak, dochází k nárůstu jejich intenzity a vzájemné provázanosti.
- Uspět (jak ve volbách, tak i z dlouhodobého hlediska) může jen ta strana, jejíž program vyjde z identifikování problémů a jejich příčin, program, který se pokusí o vymezení cesty jejich řešení (včetně odpovědi na otázku, v čem a jakou roli mohou a měli by s podporou příslušné strany sehrát samotní občané, kteří stranu podpoří).
- K tomu se strany neobejdou bez teorie, protože klíč k rozuzlení současných problémů (i odpovědi na otázku, proč se problémy zauzlují), není bez teoretických nástrojů možné najít (bez dobré teorie upadneme do pasti stereotypního vidění reality a nepochopíme, o co jde).

Ten, kdo sledoval seriál, si nepochybně povšimnul, že jsem se pokoušel, a to i s velmi výraznou oporou našeho týmu, poctivě napomoci při tvorbě programů politických stran bez rozdílu jejich orientace (která v tuto zlomovou dobu není tak významná) a těm politickým stranám, k nimž jsem měl na základě osobních kontaktů blíže, trpělivě vysvětlovat, o co jde (formou rozboru nedostatku, a to zcela zásadních, které jejich programy obsahovaly, pochopitelně i osobních setkání). A to i s využitím výsledků naší práce, které jsou veřejně dostupné. Připomínám zejména trojici navazujících monografií, v nichž je prezentován komplexní program reformem:

<http://radimvalencik.pise.cz/4161-r2017-046-m-monografie-cely-text-ke-stazeni.html>

Současně jsem se snažil napomoci při zpracování klíčových programových dokumentů odbornými týmy působícími při vládě. I zde, jak čtenář mého bloku ví, jsem se zpracoval a zaslal příslušným institucím větší množství materiálů (a to nikoli jako člověk "zvnějšku", ale v řadě případů jako člen pracovních skupin příslušných orgánů).

Získané poznatky jsem v rámci tohoto seriálu na svém blogu průběžně zveřejňoval. A to zcela záměrně. Od počátku jsem si uvědomoval, že **dosáhnout propojení mezi tím, co nabízí dobrá teorie, a realitou, není jednoduché a že ani mimořádné úsilí nebude mít očekávaný výsledek**. Návazně jsem si pak uvědomoval i to, že **k pozitivní změně bez toho, co lze nazvat "tlakem zdola", nedojde**. Říkám to s plným vědomím toho, co tento výrok znamená.

K tomu hned a návazně však dodávám: Tento tlak zdola může být úspěšný jen tehdy, když převládne hlas a iniciativa těch lidí, kteří chtějí poctivě, bez předsudků, s úctou k názorům druhých a s oporou svého kritického myšlení pochopit, o co dnes jde. (A čím více tlak zdola bude tento parametr splňovat, tím bude účinnější).

Během uplynulého roku jsem z výše uvedeného hlediska získal mimořádně bohatý a podle mého názoru i mimořádně cenný empirický materiál o vztahu teorie a praxe i o problémech, které v tomto vztahu vznikají. Tento materiál je volně přístupný a myslím, že se tak snadno něco podobného někde jinde nenajde. Zájemce v něm najde též mnoho poučných chyb, kterých jsem se dopustil, týkajících se špatného odhadu, zjednodušených (naivních) předpokladů či přílišného optimismu, nevhodně zvoleného postupu apod. To vše nechávám na posouzení těm, kteří chtějí jít dále a pokusit se o to, aby jejich badatelská činnost měla praktický význam, tj. přispívala k řešení praktických problémů.

Tomuto tématu bude věnován letošní (kulatý) 20. ročník vědecké konference **Lidský kapitál a investice do vzdělání se zaměřením na vztah mezi teorií a praxí v dané oblasti**.

Ještě před tím se konal ve čtvrtek 21. září od 16.00 do 19.00 na VŠFS pracovní seminář k obsahové přípravě dané konference, který je volně přístupný zájemcům z řad odborné veřejnosti, viz:

<http://radimvalencik.pise.cz/4916-k-priprave-20-rocniku-konference-lk.html>

Nyní se pokusím na základě své dlouholeté zkušenosti a s využitím velmi cenných poznatků, které jsem získal v minulém roce v rámci snažení o využití těch výsledků, které teorie nabízí, v praxi, uvést, kde jsou podle mě příčiny toho, proč (stručně řečeno) praxe teorii ignoruje. Pokud jde o praxi, mám na mysli praxi současných institucí výkonné moci i praxi politického soupeření jednotlivých politických subjektů (včetně opozičních).

Začnu "kritikou do vlastních řad", tedy tím, jak vidím problémy na straně teorie (v oblasti vědecké a výzkumné činnosti):

Metodologické problémy: Podstatná část těch, kteří aktivně působí ve vědě, si neuvědomuje, že součástí předmětu vědeckého bádání či výzkumu je i reflexe (teoretická analýza) problematiky vztahu teorie a praxe v dané oblasti bádání. Výsledkem jejich bádání je tak to, co si nedokáže najít cestu k uplatnění v praxi, protože tato cesta není jednoduchá, a pokud k překonání nejrůznějších překážek nenajdeme oporu v teorii, nic se nepodaří.

Psychologické problémy: Každý, kdo působí v oblasti vědy a výzkumu, musí mít silnou vnitřní motivaci.

Bez té nejde v dané oblasti obstát. Do této branže se nechodí za pohodlným výdělkem. Když je však cesta od teorie k praxi složitá, když se badatel dopustí výše uvedeného metodologického pochybení, začne si místo poctivého hledání cesty k praktickému využití svých poznatků, hledat náhražku v podobě subjektivní představy o užitečnosti svého bádání. V lepším případě se stáhne do oblasti velmi specializovaného bádání, které je dostatečně vzdálené praktickému využití, může tak mít dojem, který je částečně i oprávněný, že někdy někdo jeho výsledky nějak využije. Plní více či méně užitečnou funkci, ale opouští prostor, za který věda nese odpovědnost. V horším případě si dělá falešnou představu o tom, v čem je jeho výzkum přínosný, považuje se za nepochopeného a má s tím nejrůznější problémy. V nejhroším případě považuje za kritérium své úspěšnosti "oficiální uznání" a propadá honbě za tituly, kterou nahrazuje minimální (někdy nulový, ale mnohdy i záporný) přínos své práce. Blokuje rozvoj vědy, deformuje vědu, zasluhuje se o to, aby se "mocní" mohli dívat jako na svou služku (a oporu v nejrůznějších rošťárnách), aby v jejich očích byla věda něčím zcela nepotřebným a sterilním.

Problém setrvačného vidění: Nejedná se metodologické pochybení, jako v prvním uvedeném případě, ale o nedostatek tvůrčích schopností příslušného vědeckého pracovníka. (Mohl jsem to i nazvat "problém nedostatku tvůrčích schopností", ale nechtěl jsem provokovat). Základem jakékoli tvůrčí činnosti je totiž schopnost přesahu, schopnost uvidět (interpretovat a pochopit), že "to, co se doposud vždy mělo tak a tak, může být a také je jinak a jak jinak je". Věda klade mimořádně velké požadavky na tuto schopnost. Schopnost prolomit bariéru setrvačného myšlení, přesáhnout stávající horizont poznání, přijít s novým (a také srozumitelně sdělit nové), zahrnout nové do stávajícího systému poznání, v návaznosti na stávající systém poznání a rozšířit tím systém stávajícího poznání. Žijeme v přelomové době a setrvačné vidění je největší překážkou pochopení toho, o co jde. (Mimo jiné – v návaznosti na předcházející bod – je nikoli-setrvačné myšlení z vědy vytlačováno v důsledku předešlého bodu, ale o tom již pojednává následující bod).

Problém organizační: Pokud dojde k výraznějšímu oslabení vztahu mezi teorií a praxí (teorie je "vypuzována" praxí z důvodů, o nich budu hovořit, až se budu zabývat problémy na straně praxe), mají zelenou v oblasti vědy ti, kteří slouží kamuflování reálných problémů, kteří se snadno nechají zlákat k honbě za tituly coby náhražce realistického hodnocení vlastního přínosu, kteří se stávají nositeli sluhovství vůči moci. Ukazuje se, že věda má velmi silnou vnitřní odolnost vůči tomuto tlaku, že vnitřní kritéria vědeckosti, která se vytvářela po tisíciletí a v novověku prošla těžkou zkouškou bojem, aby nakonec na dlouhou dobu převážila, mají i v současné vědě své odhodlané a kvalifikované nositele. Vnější tlak na vědu a neexistence kritérií reálného efektu však vede k posílení pozic těch, kteří jsou jen organizátory vědy, mění je ve správce a nakonec poslušné slouhy (kteří však nepřicházejí o své ambice). To nestačí k tomu, aby vědu jako takovou zahubili, těch, kteří "vědí, co je věda" a brání skutečnou vědu, je dost, stačí to však k tomu, aby byla věda dezorganizována, aby se nedokázala ozvat, aby se ještě více odchýlila od potřeb praxe. A tak mnohdy dochází k záměně skutečné vědecké za její vykazování (ve smyslu Vančurova "Hledáte-li dokonalost v kozelcích, nemám, co bych dodal.") a úniku od reálných problémů (ve smyslu Holzmanna hledání klíčku tam, kde svítí světlo, nikoli tam, kde se ztratil). Výsledkem je mimo jiné i to, že ve vědě přibývá vykazování tzv. vědy v míře, která citelně zabírá prostor pro samotný výkon skutečné vědy. Ruku v ruce s tím jde nárůst subjektivních prvků při posuzování vědy (kolik komu dáme bodů apod.). Ale to bych celkem zbytečně opakoval to, co vynikajícím způsobem už před rokem napsal jeden z nestorů české společenské vědy Vladislav Pavlát, toto a další čtyři navazující pokračování:

<http://radimvalencik.pise.cz/4199-r2017-059-m-pavlat-neduhy-soucasne-vedy-1.html>

Nepretenduji na úplnost výčtu. Rád uvítám identifikování dalších možných příčin, případně i upřesnění či kritiku těch, které jsem uvedl.

Jak vidím problémy na straně praxe (praxe současných institucí výkonné moci i praxe politického soupeření jednotlivých politických subjektů včetně opozičních):

Nejdříve uvedu příčinu všech ostatních příčin: Tou je skutečnost, že **institucionální systém společnosti je výrazně kontaminován tím, co nazývám struktury založené na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad.** Tedy tím, že **prakticky všude, kde se rozhoduje o moci a uchování moci, ale i potrestání porušování toho, co poškozuje společnost a její členy, se prosadili ti, co na sebe vědí něco difamujícího, něco, čím poškozuji společnost či ostatní občany, a tato "rakovintvorná" elita se vzájemně vydírá, kryje i protěžeje v institucionálním systému společnosti.** Slouží jako reálný základ současné globální moci, která je udržována uplatňováním dvojího metru, prestižním prosazováním rozhodnutí založených na uplatňování dvojího metru; konkrétně pak těch rozhodnutí, která byla jako inside informace selektivně předem avizována slouhům globální moci působícím v jednotlivých kategoriích. To je doprovázeno vyvoláváním a hrocením konfliktů. **Současná globální moc a její lokální průměty potřebují změnit vědu ve služku krytí lumpáren a v této logice musí potlačovat všechny pokusy o orientaci vědy na řešení skutečných příčin problémů, které nejen trápí společnost, ale které dnes již přerostly meze únosnosti a ohrožují přežití společnosti jako takové.**

Nyní k dílčím problémům, které se od této podstaty fungování současné globální moci a jejich lokálních průmětů odvíjejí:

Problém autodiskreditace vědy: Začnu opět kritikou "do vlastních řad", tj. tím, za co si může věda sama. Praxe (institucí výkonné moci i politických subjektů) si vědy prostě neváží, pohrdá jí. Vidí její reprezentaci a považuje vědu (mám zde na mysli vědu zaměřenou na poznání společenského dění) za stádečko neškodných a sterilních poskoků, kteří neumějí nic jiného, než nárokovat peníze, droby ze stolu mocných. **Současní mocní si nedovedou představit, že by v rámci této sféry, tedy vědy, mohlo vzniknout něco užitečného, něco, co by měli brát vážně.**

Problém zapouzdřenosti moci, resp. slouhů moci působících ve všech kategoriích: Způsob fungování současné globální moci a jejích lokálních průmětů vede k určitému typu zapouzdřenosti, tj. neschopnosti vymanit se ze stereotypů, přijmout nové. Projevuje se to mimo jiné i tím, že po určitém období, kdy člověk působí ve vyšších kategoriích slouhů slouhů globální moci, začíná ztrácet kontakt s realitou, začne se dopouštět chyb, které působí navenek komicky. Možná, že se k některým momentům ilustrace dostanu. Na tomto místě snad stačí jen to, **co vyvedl nejvyšší představitel státní moci zodpovědný za vědu (v pozici místopředsedy vlády a předsedy koaliční strany) a čím se již delší dobu baví celý národ. Příklad nikoli ojedinělý, ale typický.**

Problém podřízení prostředků na vědu "tunelování shora" za účelem "návrtnosti" prostředků investovaných do politiky: Jedná se o poměrně nový fenomén. Autorita vědy již oslabila natolik, že i ty vyzebrané droby ze stolu mocných začínají být tunelovány. Prostředků na vědu a zejména "prakticky zaměřenou" vědu přibývá značným tempem. Způsob jejich rozdělení je však stále více **podřizován tomu, aby připadly nikoli tam, kde se dělá věda, či tam, kde může dojít k uplatnění vědy, ale aby zvýšily rentabilitu politického investování.** Prakticky orientovaný výzkum je uznán teprve tehdy, když přes zapojení státních či soukromých institucí **převádí většinu prostředků politickým investorům, kteří za příslušnými institucemi stojí.** Dokonalosti v tomto směru dosáhl slovenský (dnes již odstoupivší) ministr školství, který se s tím nepáral a prostředky na vědu přehrál jako "malou domů" svým lidem v příslušných účelově založených firmách. Příklad hodný následování, ovšem v ne tak bačovsky zjevné podobě, která oprávněně vyvolala pozdvižení. Každopádně však i u nás platí, že o rozdělení prostředků na vědu se nerozhoduje podle skutečného přínosu, ale předem, podle klíče "politické rentability". V některém příštím pokračování uvedu konkrétní příklad. Nejde o to, že prostředky na vědu a její spojení s praxí jsou rozkradeny. To je ta nejmenší škoda. Mnohem **horší je, že jsou tím blokovány potřebné výzkumy a že ukradené prostředky slouží k posílení pozic těch, kteří rozvoj skutečné vědy úspěšně blokují.**

Problém setrvačného vidění reality: Souhrnným důsledkem výše uvedeného je setrvačné vidění reality současnými mocnými. Vše je předem rozhodnuto, přijít s něčím novým není možné, normální je to, co normální není, současná globální moc je dostatečně mocná, aby stálo za to snažit se jen o to dostat se z nižší kategorie slouhovství do vyšší. **Past setrvačného vidění reality.** Ti, co do této pasti spadli, ti, co jsou v tenatech setrvačného vidění reality, si neuvědomují přechodnost a neudržitelnost toho typu moci, kterému slouží. A už vůbec nejsou schopni překročit práh setrvačného vidění vývoje společnosti. I pokud se někdo z nich nadchne pro něco "nového" (jako v případě humbuku kolem tzv. Průmyslu 4.0), podřídí to svému setrvačnému vidění reality, aniž by pochopil, s jakými komplexními problémy reality jeden z dílčích aspektů současných technologických změn souvisí. Přitom klíčem k pochopení současné reality je právě schopnost vidět přelomový charakter současné doby, která je svým obsahem srovnatelná se změnami, které přinesla průmyslová revoluce nejen v ekonomické, ale i politické, sociální a samozřejmě i vědecké oblasti.

Nyní se pokusím odpovědět na otázku, jak problémy ve vztahu mezi teorií a praxí řešit.

1. Předně a především, udělat předmětem svého bádání to nejdůležitější: Vztah mezi rozvíjející se společenskou vědou a problémy společenské praxe (toho, o co jde) se musí stát legitimní součástí společenskovědního bádání, předmětem výzkumu. A ještě konkrétněji. Pokud hovořím o tom, že institucionální systém společnosti je výrazně kontaminován tím, co nazývám struktury založené na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad, pak mimo jiné a zejména tato problematika se musí stát předmětem intenzivního společenskovědního výzkumu. Jako taková by měla být pojmenována, být předmětem bádání i vědeckých diskusí, měly by být zvažovány různé vědecké alternativy, prověřovány empirickým výzkumem a podobně. Přesně tak, jako když zkoumáme jakýkoli jiný problém. Tento krok může učinit věda sama. Bez pochopení toho, kam až to došlu, bude věda vždy o několik kroků zpět, hromadění problémů bude vědu "přebíhat" v takové míře, že si s odpovědí na otázku, co dělat, jak problémy řešit, nebude věda vědět rady. Stačí k tomu jen trochu odvahy a vlastního rozumu. A pak bude jen dobře, když se o tom, jak interpretovat různé jevy, povedou vášnivé teoretické (zdůrazňuji teoretické) diskuse. Tento krok má dva aspekty:

1.1. Jedná se o specializovanou oblast společenskovědního bádání. Jakkoli je významná a dnes se jí věda prakticky nezajímá, jedná se jen o dílčí problém a jako takový by měl být uchopen specialisty, kteří se na dané téma zaměří.

1.2. Na druhé straně, téma je natolik významné, že podmiňuje výstup velké většiny ostatních společenskovědních bádání do praxe. To znamená, že by v chápání dané problematiky na základě výsledků

specializovaného výzkumu měla být vědecké obec **gramotná**, měla by vědět, o co jde a jak to souvisí s uplatnitelností výsledků v té či oné oblasti bádání.

2. S tím souvisí potřeba zvrátit nepříznivý trend od individualizace a partikularizace výzkumu k týmovosti: Pokud by v technických vědách byla týmovost na úrovni té, která panuje ve společenskovědním výzkumu, pak by nebylo možné vyrobit ani šicí stroj. 99 % společenskovědního výzkumu může ovlivnit praxi jen a jen tehdy, když je součástí cíleně zaměřené týmové práce. A tu se podařilo hodně narušit a rozložit. Přitom jde o tři rozměry týmové práce:

2.1. Interdisciplinaritu (horizontální dimenzi), tj. čím je výzkum blíže k praxi, tím více si vyžaduje spolupráci jednotlivých disciplín.

2.2. Teoretickou reflexi samotné problematiky vztahu teorie a praxe v rámci týmů (vertikální aspekt). Každý dobrý tým se v rámci vnitřní dělby vědecké práce musí zabývat (a kvalifikovaně, vědecky) problematikou uplatnitelnosti výsledků. (To souvisí s prvním bodem, o kterém jsem psal v tomto pokračování.)

2.3. Mezigenerační (exogenní aspekt), tj. spolupráce více (2 až 4) generací v rámci výzkumu. Pro stabilní rozvoj společenských věd jsou důležité zkušenosti z vývoje společenské vědy, z toho, jak docházelo k novým objevům, jak se pojetí vědy měnilo, na jaké problémy narážela. Invenčnost a schopnost přesahu stávajícího poznání má mimořádně významnou oporu právě v prožitých a zažitých zkušenostech z aktivní účasti na rozvoji vědy.

3. Zabudovat do prezentace výsledků vědy očekávaný odhad uplatnitelnosti výsledků: Dnes už prezentace vědy (předepsaná struktura článků či dalších výstupů) dosáhla téměř dokonalosti. Chybí v ní však explicitně (a implicitně v podstatě vymizela) **předpokládaný způsob uplatnění výsledků v praxi**, tj. odhad či očekávání toho, jak si autor představuje, že by se jeho výsledek mohl v praxi uplatnit – přímo (ovlivnit činnost instituce) či nepřímo (prostřednictvím využití v oblasti dalšího zkoumání). Stávající praxe rozdělení na základní a aplikovaný výzkum slouží k tomu, že se na jedné straně od praxe zcela odpoutává "bádání pro bádání" (píše se v očekávání, že napsané bude citováno, ale dál už nikdo nevidí), prakticky orientovaný výzkum je pak podřízen libovůli institucí, které rozhodují bez teorie (a dnes již prakticky jen tak, aby se i peníze na vědu staly kořistí těch, kteří se formou politického investování příslušných institucí zmocní). Toto rozdělení vědu jako takovou ničí. Proto je nutné:

3.1. Pokud jde o horizontální aspekt rozvoje vědy (tj. "bádání pro bádání") alespoň naznačit, k čemu nakonec povede, jakou představu o praktickém vyústění badatel má, či poctivě říci, že jen tuší význam, ale žádnou konkrétní aplikaci nevidí. (I to poslední je ve vědě normální – např. náš objev fenoménu "snag" nemá v současné době žádnou aplikaci, o které bychom věděli, přesto jsem přesvědčen, že dříve nebo později se takové aplikace najdou.)

3.2. Pokud jde o prakticky orientovaný výzkum, měl by se nikoli institucím podřizovat, ale navrhnout změnu chování institucí, pokud stávající setrvačné chování institucí vede k hromadění problémů.

Osobní poznámka: Studoval jsem kdysi matematiky a i dnes s ní udržuji kontakt. Dobře vím, jak i ten nejodtažitější výzkum v oblasti teorie čísel má význam při rozvoji např. šifrovací teorie, nebo nejobecnější zkoumání fenoménů v oblasti diferenciálních rovnic pro způsob lisování plechů. V matematice je dohlédnutí až do praktické uplatnitelnosti v 90 % naprosto běžné. To jen z oblasti společenskovědního výzkumu takové vidění vymizelo. A asi ne náhodou.

4. Nebát se popularizace "grygarovského typu". Když to jde ve složitých otázkách mikro- a makrosvětla, mělo by to jít i ve společnosti. Společenské vědy by měly být nesrovnatelně aktivnější ve srozumitelné, dobře popularizované prezentaci výsledků svého bádání, zvláště pokud jde o první bod toho, co v této části píšu. A nebát se ani použít prvek ironie či sarkasmu tam, kde je podložen poctivou vědou. Třeba proto, aby si politikové nemohli dovolit říkat kdejakou blbost, aniž by jim hrozilo, že ztratí tvář. I toto chce jen trochu odvahy. Samozřejmě – je třeba se vyhnout opačnému riziku: křiklounství, kdy nedostatek vědecké schopnosti, vědecké dřiny, vědecké poctivosti nahrazuje exhibice libivých rádobykritických frází.

5. Méně rivality, více kolejality. Jinak věda v postmodernizující době ztratí i tu pozici, kterou ještě hájí. Statečnost je i v tom podpořit statečné, a ne je podrazit. Tady se bude lámat chleba.

6. Nehledět jen do zahraničí, máme kvalitní lidi i u nás. Vidět "zdrojové poznání" jen zahraničí rozbíjí horizontální spolupráci, bez které není možné uplatnění v praxi v lokálních podmínkách. (U nás se projevilo např. ostudným opomenutím 50. výročí prvního vydání Richtovy "*Civilizace na rozcestí*" v loňském roce. Na druhé straně musí zůstat zachován důraz na profesionalitu: poměřovat se se zahraničím, vnímat nové trendy. (Tak jako R. Richta velmi poctivě podrobil kritice Galbraithovu teorii spotřeby (a byl za to samotným Galbraithem oceněn.)

Bez opory v teorii, resp. opory v dobré vědě politika degeneruje (vyprazdňuje se, upadá do pastí toho, že za normální se považuje to, co normální není, její nositelé se postupně zapouzdřují).

Opačným případem je **Klaus**. Jeho pověstná ješitnost ho odsuzovala k tomu, že bude jeden z prvních, koho působení v politice těžce poznamená. Jenže zapůsobila úcta k teorii. Skutečná a nepředstíraná. Profesor Klaus si teorie opravdu váží. Účastníci jeho setkání v rámci CEPu to mohli vidět na vlastní oči. Pamatuji si, jak mně před pár léty Jirka Havel vykládal, že ho překvapilo, když byl u Klause jako předseda Fondu národního majetku na

jednání, že s ním musel nejdříve půl hodiny prodiskutovat nejnovější články ve špičkových světových vědeckých časopisech, které měl (Klaus na rozdíl od Jirky Havla) pečlivě prostudované. Osobně mám příležitost na vlastní oči vidět při občasných setkáních v komisi pro obhajoby doktorských prací na Národohospodářské fakultě VŠE, jak je Klaus perfektně připraven, jak má nejen samotné doktorské práce, ale i zdroje, na které se odkazují, pečlivě prostudované a jak vážně obhajobu prací bere. Podle mě je právě toto naprosto nejdůležitější příčina toho, proč dlouholeté působení ve vrcholové politice Klause na rozdíl o jiných (rovněž inteligentních) lidí negativně nepoznamenalo.

Poznámka k mým studentům: Pokud náhodou někdy vstoupíte nebo už jste vstoupili do politiky (o některých to vím), vezměte si v tomto z Klause příklad. Ochrání vás to před řadou velkých nepřijemností. Nikdy se neodpoutejte od systematického studia teorie, studujte ji vyváženě a mějte k ní úctu.

Poznámka na závěr: V jedné ze skupin na Facebooku mě po zveřejnění druhé části upozornili: "*Nejsme tím správným úložištěm tvých zpráv, přece jenom jsme zde většinou prostí lidé, jen se těším, až své teorie předvedeš v praxi*". Napsal jsem k tomu: "*Chce to číst a přemýšlet. Ideová převahu opřená o teorii je v podstatě JEDINÁ ZBRAŇ, KTEROU SE TVOJÍ "PROSTÍ LIDÉ" MOHOU ÚČINNĚ BRÁNIT. Tak tomu bylo v historii vždy. - Ale dobře. Když to "prostí lidé" chápou jinak, nebudu to sem dávat.*"

Do třetí monografie za rok 2016 věnované komplexním reformám systému sociálního investování a sociálního pojištění nazvané "*Ekonomický základ odvětví produktivních služeb a zahájení komplexních reforem*" jsme dali část nazvanou:

"10.3. Co by mohlo (a mělo) být v programu kterékoli rozumné (a volitelné) politické strany"

Šlo o výsledek sestavený na základě modelu postgraduální nadstavby průběžného penzijního systému, který ukazoval, že zavedením této nadstavby lze:

1. Dosáhnout trvalé udržitelnosti průběžného systému penzijního pojištění.
2. Naplnit skutečný smysl systému penzijního pojištění (solidaritě mezi těmi, kteří mohou být produktivně činní, a těmi, kteří v důsledku stárnutí tuto schopnost ztrácejí).
3. Vytvořit reálnou ekonomickou základnu pro expanzi odvětví produktivních služeb zaměřených na nabývání, uchování a uplatnění schopností člověka (zdravotnictví, vzdělání, lázeňství apod.)
4. Bezbolestně odstartovat komplexní reformu systému sociálního investování a sociálního pojištění včetně důsledné reformy průběžného systému penzijního pojištění.

Šli jsme tak daleko, že jsme návrh příslušné pasáže programu pro libovolnou politickou stranu dali přímo do monografie, viz:

Napravíme současný stav odchodu do důchodu, který nedostatečně motivuje k tomu, aby se člověk (jako na nejlepší investici do svého zabezpečení ve stáří) mohl zaměřit na prodloužení doby svého produktivního a tedy i výdělečného uplatnění. K tomu:

- Předkládáme příslušný projekt a dáváme jej k dispozici k odbornému posouzení.
- Aktivity směřující k realizaci výše uvedeného budeme konzultovat a koordinovat s našimi partnery v sousedních zemích, se kterými nás spojuje společná tradice, společné zkušenosti, společný způsob života, společný vývoj institucí.
- Budeme veřejnost podrobně informovat o cestě, kterou půjdeme, a neudělám žádný krok bez dostatečně plného souhlasu veřejnosti a politických, občanských i profesních organizací, které ji reprezentují.

Na základě toho zabezpečíme plnou stabilitu penzijního systému a vytvoříme podmínky pro posílení solidarity mezi těmi, kteří se chtějí a mohou produktivně uplatnit i po překročení hranice odchodu do důchodů, a těmi, kteří v důsledku vývoje své profesní dráhy či důsledku stárnutí tuto schopnost ztrácejí. Výsledkem této stability bude mj. posílení výplat v základním penzijním systému, tedy v tzv. prvním pilíři. Každý se bude moci na vlastní oči podívat a vlastním rozumem přesvědčit, jaké efekty bude náprava současného stavu do důchodu mít.

Tím vytvoříme podmínky pro postupnou, plynulou a dobrovolnou reformu celého penzijního systému. A to tak, že každý si bude moci zvolit dobu odchodu do důchodu ve stávajícím systému podle stávajících pravidel a když uzná za vhodné, přejít do systému, který navrhujeme.

Budeme podporovat komplex změn v těch odvětvích, které umožňují prodloužit dobu produktivního uplatnění člověka, a to i s ohledem na specifika jednotlivých profesí a očekávaného změny vývoje profesního uplatnění v jednotlivých odvětvích. Jde zejména o změny v nadstandardním zdravotním pojištění, celoživotním vzdělání, lázeňské péči, výchovy k racionálnímu projektování celoživotní profesní dráhy (již na úrovni základního vzdělání a návazně, ve vyšším věku, za aktivní pomoci a podpory profesních organizací).

Dosáhneme toho, že naše společnost bude uvažovat a následně i realizovat všechny změny s plným pochopením toho, o co jde, s vizí celé dlouhodobé perspektivy. Předpokládáme, že se tato dlouhodobost promítne i do způsobu života.

Postupně tak vytvoříme ekonomický základ pro vzestup odvětví, která umožňují nabývat, uchovat a uplatnit lidské schopnosti, tak se stala dominantním sektorem ekonomiky (vzdělání, péče o zdraví,

výchova v rodině, zajištění startovní rovnosti šancí pro mladé). Odvětví těchto produktivních služeb nabídnou neomezené možnosti pro dynamické profesní uplatnění většiny obyvatelstva, zejména pak té části, která bude v souvislosti s technologickými změnami dalších vln průmyslové revoluce uvolňována z bezprostřední výroby, a současně vytvoří dostatečný silný inovační potenciál pro tyto technologické změny.

Stabilní a efektivní systém založený na celoživotním nabývání, uchování a uplatnění schopností člověka, v jehož dynamice bude hrát významnou roli zásluhovost, otevřeme všem, kteří se na vytváření tohoto systému budou mít zájem podílet a se kterými nás bude spojovat ochota ke vzájemnému respektování hodnot, kulturnímu obohacení a úcta k základům toho, z čeho náš sociální a ekonomický život vyrůstá.

Plný text všech tří na sebe navazujících monografií najdete ke stažení zde:

<http://radimvalencik.pise.cz/4161-r2017-046-m-monografie-cely-text-ke-stazeni.html>

Všem hlavním politickým stranám byl tento návrh k dispozici, ani jedna jej nevyužila.

Budiž. Tak jsme se o uplatnění dost významných výsledků pokusili přes státní instituce, protože několik osob z našeho týmu je shodou okolností členy Potůčkovy komise pro penzijní reformu. Zpracovali jsme příspěvek na dané téma a vystoupili na konferenci, kterou k tomu komise pořádala. Vystoupení na konferenci pozitivně zaujalo, příspěvek byl přijat a publikován ve sborníku z konference.

Návazně jsem podrobně připomínkoval materiál zpracovaný pracovní skupinou na MPSV "Strategie přípravy na stárnutí na léta 2018-2022". Dal jsem si s tím hodně práce, uveřejňuji jako přílohu tohoto textu.

Nulová odezva – i přes příslib některých pracovníků MPSV, že se k návrhu vyjádří.

Bude se snažit trpělivě hledat způsob, jak dosáhnout toho, aby si teorie našla cestu do praxe. Stojí to za to. **Bez dobré teorie se v praxi nic nepodaří. Bez dobré teorie bude hůř a hůř. Bez dobré teorie budou instituce víc a víc selhávat. Bez dobré teorie se problémy budou víc a víc hrotit. Snad to někdy dojde i těm, kteří mohou něco ovlivnit. Mezi ty, kteří mohou něco ovlivnit, počítám i ony "prosté lidi", protože rozklad institucí došel tak daleko, že – jak jsem uvedl v jednom z předcházejících pokračování – bez tlaku zdola to nepůjde. Jen doufám, že právě s oporou v teorii se podaří dosáhnout toho, aby tento tlak byl klidný, sebevědomý a účinný.**

Dodatek:

Už jsem chtěl sérii článků k říjnovým volbám věnovaných smyslu teorie a problémům vztahu teorie a praxe, ale připojím ještě jeden díl. V *České pozici* se totiž objevil článek, který skvěle ilustruje konkrétní příklad uvedený v šestém pokračování série a také neuvěřitelnou hluchotu politických stran k elegantnímu řešení jednoho ze zásadních problémů.

Podobných článků, jako je tento od Vojtěcha Wolfa v *České pozici* s výstražným názvem "Důchod v 65 letech? Pro mladší ročníky zřejmě jen sen", se patrně objeví ještě hodně. Možná si to jejich autoři ani neuvedomují, ale matou veřejnost, říkají nepravdy a snaží se vsugerovat představu, že bez kapitalizace úspor (fondového systému) to nepůjde. Vybírám z Wolfova článku nejdůležitější pasáže a pak se k nim vyjádřím (uvedu, v čem je článek koncepčně chybný):

Letošní zastropování hranice důchodového věku na 65 let je kvůli stárnutí české populace a nízké porodnosti nejspíš dočasně... Lidé, kteří letos slaví 46. narozeniny, se mohou těšit na odchod do důchodu v 65 letech. Tedy jen prozatím – zda se penze skutečně dočkají už v roce 2037, je vzhledem k průběžným změnám pravidel důchodového systému značně nejisté. Pro jejich potomky se tak dosažení důchodového věku v 65 letech stává spíše vidinou než vyhlídkou. (Moje poznámka – hovoří se o lidech, kteří půjdou do důchodu až cca o třicet let později, tj. v roce 2067, za 50 let!) ...

V Německu pak v srpnu think-tank DIW varoval, že dnešní mladí Němci nepůjdou do důchodu dříve než v 70 letech. "Politika by měla být konečně upřímná a lidem říct: Doba, po kterou lidi pracují, se bude muset dále prodlužovat," uvedl pro německý list Rheinische Post šéf DIW Marcel Fratzscher. "Za každý rok, o který se zvyšuje očekávané dožití, budou lidé muset pracovat o osm měsíců déle, aby se dal důchodový systém vůbec financovat. Někdy budeme muset mluvit i o důchodu v 70," dodal.

Ostatně v Česku by tlak na zvýšení hranice odchodu do důchodu nad 65 let může nastat někdy kolem roku 2030. Na rozdíl od několika posledních let, kdy se hranice penzijního věku zvyšovala automaticky, bude přitom záležet jen na politikách, zda se k nepopulárním kroku odhodlají. Současná vláda totiž letos na jaře zastropovala penzijní věk na 65 let s možností úprav podle demografického vývoje. "Je pravda, že v zákoně je i revizní mechanismus důchodového věku, nicméně ten má podle zákona pouze informativní charakter. Je pouze na politické vůli, jestli k tomu opravdu dojde," konstatuje ekonom Šatava.

Pokud by budoucí vlády nerevidovaly a nezvyšovaly hranici důchodového věku, rozpočtový deficit by nabobtnal příliš. Podle analýzy analýzy ministerstva práce a sociálních věcí by šlo ročně asi o 1,5 procenta HDP neboli 67 miliard korun.

Důchody lze financovat v zásadě ze dvou zdrojů. Prvním je průběžný systém, který ve světě převažuje a v němž pracující přispívají na příjem penzistů. To je samozřejmě pro populaci, v níž počet důchodců poroste a naopak počet aktivně pracujících klesne, neudržitelné. **Druhou možností je financování prostřednictvím investičních fondů.** (Moje poznámka – a už je šidlo z pytle ven.) Ostatně to si už Česko vyzkoušelo díky penzijní reformě, s níž před několika lety přišel kabinet premiéra Petra Nečase (ODS). Ten lidem umožňoval kombinaci průběžného pojištění s dobrovolnými odvody. Než ji současná vláda ČSSD, ANO a KDU-ČSL zrušila, mohli lidé od roku 2013 část svých povinných odvodů na důchodové pojištění nově směřovat do soukromých penzijních fondů na osobní důchodový účet...

Bez nějaké reformy se ovšem Česko neobejde. "Chceme-li tedy zachovat náhradový poměr neboli podíl důchodu a předdůchodového příjmu, je nutné buď zvýšit částky strhávané z výdělků pracující populace a odváděné do průběžného či fondového pilíře, nebo zvýšit věk odchodu do důchodu," řekl LN analytik České spořitelny Michal Skořepa.

Tuzemští politici však ani nedlouho před podzimními parlamentními volbami s konkrétními nápady příliš konkrétní nejsou. "Znovu otevřeme diskusi o důchodové reformě s cílem dosáhnout politického konsenzu na jejím vyřešení," stojí například ve volebním programu TOP 09.

Podobně neurčitě se vyjadřuje i KDU-ČSL. "Prosadíme naši penzijní reformu, která zohledňuje i počet vychovaných dětí a zajistí výplatu důchodů," slibují lidovci. Občanští demokraté tvrdí, že chtějí umožnit posílat jedno procento z důchodového pojištění jako příspěvek na důchod přímo rodičům nebo prarodičům, kteří jsou v penzi. ODS chce také umožnit zaměstnavatelům spořit svým pracovníkům v zaměstnaneckých nebo penzijních fondech.

Hnutí ANO svou představu o budoucí důchodové reformě dokonce ještě ani nepředstavilo.

A podle lídra sociálních demokratů Lubomíra Zaorálka je současný důchodový systém překvapivě udržitelný. "Nyní je to 2,66 produktivní osoby na jednu osobu v důchodovém věku, bude to klesat směrem k číslu dvě. Jenže když se pak na křivce podíváte na rok 2080, zase to vyroste na 2,66. Vývoj sice klesne, ale pak opět půjde nahoru. Představa, že to jde do pekel, není pravdivá," uvedl Zaorálek v rozhovoru pro deník Právo...

Přestože panuje obecné přesvědčení, že pracovat déle než do věku 65 let je pro většinu lidí neredné, dosažení této věkové hranice nemusí při současných trendech znamenat konec produktivity. "Jistě, málokterý senior bude mít sílu pracovat se sbíječkou nebo u montážního pásu v automobilce. Ale právě mnohá z těch nejnamáhavějších pracovních míst jsou zralá na částečnou nebo dokonce úplnou automatizaci," soudí například ekonom České spořitelny Michal Skořepa... "Dalším trendem je rostoucí poptávka po službách – a tam je mnohdy důraz na fyzickou zdatnost mnohem menší. Trendy ve struktuře ekonomiky a ve výrobních procesech tedy našťastí myšlenky zvýšit věk pro odchod do důchodů nahrávají. Asi i proto je v řadě zemí možno podle údajů OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – pozn. red.) pozorovat tendenci zvyšovat tento věk," pokračuje Skořepa s tím, že prodlužování ekonomicky aktivního života nebude samozřejmě ani snadné, protože bude od "mladších seniorů" vyžadovat například vyšší ochotu se requalifikovat. (Moje poznámka, to už je rozumnější ale řešení je jinde.)

Zdroj: http://ceskapozice.lidovky.cz/duchod-v-65-letech-pro-mladsi-rocniky-zrejme-jen-sen-fw0-tema.aspx?c=A170904_094600_pozice-tema_houd#utm_source=email&utm_medium=text&utm_campaign=lidovky.directmail

K tomu několik dalších poznámek mimo těch vložených do textu:

1. Články tohoto typu se snaží sugerovat neodkladnost řešení, ale když se podíváme na časové parametry, které uvádějí, vyhocení problému je ještě hodně a hodně vzdálené. To samozřejmě neznamená, že o něm nemáme uvažovat s předstihem.

2. V turbulencích, do kterých jdeme, je hledání řešení ve fondovém systému nejen nebezpečné, ale i účelově zaměřené. Fondové systémy se velmi pravděpodobně stanou skládkou hromadících se toxických finančních aktiv v ekonomice. Rozhodně to není cesta k tomu, jak zvýšit finanční zabezpečení lidí ve stáří. Účelovost apelů na fondové systémy je celkem zřejmá.

3. Především však existuje elegantní řešení. Nikoli paušální zvyšování odchodu do důchodu (ze 65 na 70, ze 70 na...?), ale **naplnění skutečného smyslu** toho, co pojem PENZIJNÍ POJIŠTĚNÍ znamená. Tj. **pojištění proti ztrátě schopnosti zajistit si dostatečné prostředky pro život, ke které dochází v důsledku stárnutí.** Prostě je nutné vytvořit podmínky pro to, aby existovala **pojistná solidarita mezi těmi, kteří mohou a chtějí být ve vyšším věku produktivně (výdělečně) činní, a těmi, kteří tuto schopnost v důsledku stárnutí ztrácejí.** K tomu může naprosto dostatečně a efektivně fungovat **postgraduální nadstavba systému penzijního pojištění**, o které jsem psal včera v šestém pokračování seriálu o smyslu teorie, viz:

<http://radimvalencik.pise.cz/4961-volby-2017-211-o-smyslu-teorie-6.html>

Doporučuji se na předcházející díl podívat prizmatem tohoto článku. A také si položit otázku, **proč dobře propracované řešení není využito např. v programech jednotlivých stran**, jak o tom pojednává mimo jiné i výše prezentovaný článek v *České pozici*.

Poznámka na závěr:

Výše uvedený text je mírně upravená sedmidílná série článků. Důraz na problematiku penzijního systému není náhodný, jak se ukáže z dalších textů, které uveřejním, a přílohy věnované problematice stárnutí.

Nutnost perspektivní a srozumitelné vize řešení problémů

S trochou fantazie

(Uveřejněno 1. ledna 2017)

Máme velkou příležitost společně se zamyslet nad tím, čím je současná doba zvláštní, jakou dějinnou proměnou prochází naše globální společnost. Není totiž náhodou, že problémy narůstají rychleji, než se řeší, vyhrocují se a nastolují otázku přežití. To vždy v dějinách signalizovalo, že se děje něco převratného, že dochází ke zlomu setrvačného vývoje.

To, o co jde, se dá vyjádřit velmi stručně takto:

Přecházíme od ekonomiky založené na výrobě strojů a strojů k ekonomice založené na výrobě lidí a lidí.

Jen musíme správně přechít (a pochopit), co to znamená.

Průmyslová revoluce vedla k ekonomice založené:

a) Na výrobě strojů (koho čeho) v tom smyslu, že se začaly vyrábět stroje v takovém rozsahu, jaký byl v předcházející ekonomice nepředstavitelný.

b) Na výrobě strojů (či) v tom smyslu, že hlavní produkcí určenou ke spotřebě již nebyla produkce zemědělská, ale průmyslová. Stroje začaly vyrábět převažující a stále rostoucí díl toho, co lidé spotřebovali.

Z tohoto hlediska bude výsledkem změny, která nás čeká, přechod k ekonomice založené:

a) Na výrobě lidí (koho čeho) v tom smyslu, že bude produkován člověk jako hlavní výrobní faktor, lidský kapitál jako souhrn produktivních potencií člověka, a to v takovém rozsahu, jaký byl v předcházející ekonomice nepředstavitelný. Ano. Dnes si ještě zdaleka nedovedeme představit, o kolik budou lidé umět více, a jaké budou mít možnosti to, co budou umět, uplatňovat, i jak dlouho dokážou svůj potenciál uplatňovat.

b) Na výrobě lidí (či) v tom smyslu, že hlavní produkcí určenou ke spotřebě již nebude produkce průmyslová v podobě spotřebních statků, ale budou to produktivní služby poskytované lidmi lidem. Tato produkce bude tvořit stále větší díl toho, co bude spotřebováno, ale touto (produktivní) spotřebou bude vytvářen sám člověk jako nositel schopností, hlavního výrobního faktoru.

Poprvé jsem tuto myšlenku použil v pořadu *Souvislosti Jana Pokorného "Má lidská práce budoucnost?"* 26. 10. na ČT2, viz:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/11483158486-souvislosti-jana-pokorneho/216562220750017/>

Myslím, že v kontextu diskuse, která v pořadu proběhla, bylo dostatečně srozumitelné a dostatečně pochopeno, o co šlo.

Rok 2017 může k rozšíření představy, o co jde, podstatným způsobem přispět. Jednak proto, že budeme hledat odpověď na otázku, proč rok 1917 nepřinesl očekávanou změnu k lepšímu, jednak proto, že lidé budou očekávat od stran, které půjdou do voleb, odpověď na otázku, co se děje. Ty strany, které nebudou tuto otázku schopny odpovědět, které přijdou s plytkým, kýčovitým programem slibů, mohou zcela vypadnout ze hry.

Fragment vize

(Uveřejněno 18. srpna 2017)

Jednou z hlavních námitek vůči navrhovanému přístupu k reformě penzijního systému směřem, který by motivoval člověka k prodloužení období dobrovolného produktivního uplatnění, je, že prodloužením doby produktivního uplatnění člověka se omezují příležitosti k uplatnění mladých lidí. Pokud tuto otázku přeformulujeme do odborné terminologie a tak, abychom vyjádřili podstatu toho, o co jde, zní takto: **Je mezi zaměstnáním osob různých generací (tj. starších a mladších) substituční, nebo komplementární vztah?**

Obecná odpověď na tuto otázku neexistuje. Vztah mezi zaměstnáním starších a mladších osob, mezi zaměstnáním příslušníků různých generací může být jak substituční (a potom bude působit vytěsňovací efekt), tak i komplementární (a potom může působit nasávací efekt v tom smyslu, že čím více a čím déle se daří uchovat uplatnitelnost starších osob, tím větší příležitosti pro zaměstnání mladších osob se tím nabízejí). Závisí na typu produktivní, resp. výdělečných aktivit.

Obecně platí, že **při setrvačném vývoji je mezi zaměstnáním starších a mladších osob substituční vztah**. Je to dáno zejména tím, že pracovní výkony jsou více či méně rutinní a individuální. K jejich výkonu mají lepší předpoklady lidé mladší.

Při vývoji, který se vyznačuje vysokou inovační intenzitou, který je spojen s šířením inovačních vln vyšší intenzity a vyšší hustoty, tj. při tom vývoji, který je založen na lidském kapitálu, převažuje mezi zaměstnáním starších a mladších osob komplementární vztah a nastává zde nasávací efekt. Je to dáno

zejména tím, že nezbytným předpokladem přípravy, vhodného zacílení a realizace inovací jsou z povahy věci výkony nikoli rutinního (tj. tvůrčího) charakteru, ale zejména tím, že **naprosto nezbytnou se stává týmová práce, a to právě taková týmová práce, ve které se plně projeví komplementarita výkonů nejen různých odborností, ale i různých generací. Roste význam mezigeneračního přenosu odborných zkušeností a také roste význam těch inovačních schopností, které člověk nabývá postupně v průběhu své profesní dráhy, které vycházejí z dlouhodobě systematizovaných a v praxi ověřovaných poznatků.**

Z hlediska požadavků, které klade tzv. Průmysl 4.0 lze říci, že nejbližší budoucnost ve fungujících ekonomikách bude patřit, nejen týmům, ale mezigeneračním či spíše transgeneračním týmům. Týmům, které budou založeny na efektivní spolupráci čtyř generací. To si uvědomuje každý, kdo se podílel na realizaci nějaké skutečné významné inovace. Proto **komplexní řešení otázky prodloužení horizontu produktivního profesního uplatnění těch osob, které jsou schopny celoživotně nabývat poznatky, v návaznosti na průběžně získávané zkušenosti a které se chovají zodpovědně i z hlediska uchování svého lidského kapitálu, má pro tu ekonomiku, která se rodí ze současných podmínek, mimořádný význam.**

Čtenář toho příspěvku si nejnázorněji představu o tom, co je to komplementarita v transgeneračních týmech zaměřených na realizaci inovací vyššího řádu udělá mj. i v souvislosti s otázkou, co je předpokladem společenského využití, tj. uplatnění v praxi, poznatků, které jsou publikovány v odborných periodických evidovaných v uznávaných databázích. Ke konečnému efektu uveřejněných myšlenek dochází v současné době poměrně zřídka, přes řadu zprostředkování, nepřímo, na základě shody okolností. A to i v případě myšlenek velmi kvalitních, s vysokou mírou přesahu oproti stávajícímu poznání, vyložených kvalifikovaně a v plné návaznosti na stávající poznání. Při současném způsobu fungování vztahu mezi teorií a praxí, teorií prezentovanou v odborném tisku a společenskou praxí se mnohdy dokonce vyskytuje substituční vztah mezi inovativností a uplatnitelností poznatků. Čím vyšší inovativnost, tím obtížnější uplatnitelnost. Je to dáno zcela přirozeně fungováním vědy v podmínkách velmi málo rozvinuté týmovosti, resp. neexistenci týmů založených na generování inovací, a to jak ve sféře výroby či průmyslu, tak i služeb, včetně služeb poskytovaných veřejnými institucemi.

V ekonomice, která bude založena na uplatnění výrazných inovací v oblasti průmyslu spojených s využíváním možností Průmyslu 4.0, ale i inovací ve sféře institucionální podpory ekonomiky, bude týmovost, vycházející z generování inovací, základem její výkonnosti. A v takovýchto podmínkách nikoli setrvačného vývoje bude výrazně růst poptávka po transgeneračních komplementárních týmech. Tomu se bude muset přizpůsobit i celý systém školství, zejména vysokoškolského.

S trochou nadsázky lze říci, že výchova k týmovosti v našem vzdělávacím systému končí na úrovni mateřské školy a z univerzitního prostředí se výrazně vytrácí. V minimální míře jsou rozvíjeny formy interdisciplinární spolupráce studentů na univerzitách, meziročnicková týmové spolupráce se ve většině oborů prakticky nevyskytuje.

Přechod od nízkoinovativní ekonomiky individuálních výkonů k ekonomice založené na systematickém generování a šíření významných inovací prostřednictvím interdisciplinárních a transgeneračních týmů bude sice docházet k úspoře práce (jako ostatně všech zdrojů), současně však výrazně **poroste poptávka po produktivních činnostech dvojího druhu:**

- **Činnosti v oblasti produktivních služeb zaměřených na nabývání, uchování a uplatnění lidského kapitálu** (které se stanou těžištěm ekonomiky podobným způsobem, jako kdysi průmysl v době průmyslové revoluce zaujal místo dominantního sektoru oproti zemědělství).

- **Činnosti v oblasti osobních služeb, které povedou k úsporám času v mimopracovní době těch, kterým budou tyto služby poskytovány, a k efektivnějšímu trávení volného času** (jak z hlediska relaxace či nabývání společenských kontaktů apod.). Ten, kdo četl Jirotkova Saturnina či alespoň viděl jeho filmové zpracování, si může udělat konkrétní představu o tom, jaký prostor pro ekonomicky přínosné služby se zde nabízí osobám, které jsou vysoce výkonné v oblasti odborně zaměřených výkonů spojených s generováním a realizací inovací.

Změny, před kterými stojíme, mohou být velmi výrazné a jejich obrysy si můžeme představit jen velmi přibližně. Na druhé straně je to jen o něco málo víc než 50 let, kdy vyšla zásadní práce R. Richty *Civilizace na rozcestí* (1966). V ní najdeme mnoho dodnes relevantních anticipací té ekonomiky, ke které jdeme. A není náhodou, že tato práce byla výsledkem týmu, který byl nejen interdisciplinární, ale i transgenerační, ve kterém byli odborníci generačně starší než R. Richta, ale i generačně mladší. Pokud porovnáme tehdejší představy s tím, co můžeme říci o změnách, jejichž příležitost se nabízí dnes, není obraz budoucnosti tak nejasný, jak by se mohlo někomu zdát.

Jde o komplexní proměny nejen v ekonomickém, ale i celém společenském systému. Jejich **společným jmenovatelem je důraz na to, aby naplnění reálného bohatství života člověka v podobně plného využití možností rozvoje a uplatňování jeho schopností bylo současně nejvýznamnějším faktorem, určujícím dynamiku a kvalitu ekonomického růstu.** Ekonomika založená na těchto základech se bude vyznačovat vysokou intenzitou a převratností inovací, povede k výrazným úsporám zdrojů všech druhů (surovin, energií, času, práce), současně však bude generovat poptávku po lidských schopnostech a jejich diverzitě, takže **nikdo, kdo se bude do ekonomiky tohoto typu chtít zapojit, nebude nepotřebný, nebude nucen žít v trpěné enklávě**

saturované z veřejných zdrojů. Změny v oblasti penzijního systému, které navrhujeme, mohou být jedním z důležitých podnětů, které k zásadním proměnám ekonomiky povedou. Právě proto, že **přispívají k vytvoření reálného ekonomického základu, na kterém se projeví ekonomický efekt služeb spojených s nabýváním, uchováním a uplatněním lidského kapitálu.**

Poznámka na závěr: Jedná se jen o malý kousek přípravné verze pojednání, které v rámci našeho týmu připravujeme pod pracovním názvem "Postgraduální nadstavba průběžného systému penzijního pojištění" pro impaktovaný časopis. Přesto si myslím, že v současné době chmurných úvah a kontroverzních diskusí může být jeho uveřejnění užitečné.

O podstatě současné moci

O současné moci v kontextu tzv. Průmyslu 4.0

(Původní teze jsou ze 7. dubna, předneseny na semináři v Jihlavě, v rozšířené podobě pak publikovány 7. a 8. srpna)

I.

Pokud se dnes hovoří jen o tzv. Čtvrté průmyslové revoluci či Průmyslu 4.0, je to zavádějící redukce, která je mj. nebezpečná. Navozuje totiž představu toho, že budoucí vývoj je jen záležitostí odborníků a že lidí bude brzy přebytek. Je nutné vycházet z toho, že:

- *Automatizace, elektronizace a informatice průmyslu (což je obsahem tzv. Čtvrté průmyslové revoluce) je jen jednou z více převratných technologických změn, kterými bude výroba procházet. Bude např. docházet též k lokalizaci výroby a s tím spojenému radikálnímu snížení nákladů v oblasti výroby prakticky čehokoli.*

- *Především však (aby se naše civilizace vymanila ze slepé uličky setrvačného vývoje) se bude těžiště ekonomického vývoje přesouvat do oblasti produkce lidských schopností, přesněji do oblasti produktivních služeb umožňujících nabývání, uchování a uplatnění lidských schopností. Ekonomika se změní z produkce výrobků prostřednictvím výrobků na ekonomiku produkce lidí prostřednictvím lidí. Jde o změnu právě tak významnou, jakou byla průmyslová revoluce.*

K tomu:

To je širší rámec toho, v jakém historickém kontextu se současná globální moc zrodila. V předcházejících tezích se mně nedařilo ukázat, jak tento širší historický kontext se specifickou podobou současné globální moci souvisí. Tentokrát se mi to podařilo, a to poměrně organickým způsobem. Tato souvislost však bude obnažena až ve třetí a čtvrté tezi.

II.

Ekonomika založená na produktivních službách (jako je vzdělání, zdravotnictví, výchova v rodině, lázeňství apod.) bude nikoli jen "trvale udržitelná" (což je zavádějící pojem), ale bude to ekonomika nevyčerpatelných možností rozvoje vycházejících z nevyčerpatelného bohatství možností rozvoje lidských schopností a nevyčerpatelného bohatství přírodního prostředí, ve kterém žijeme a jehož jsme součástí.

K tomu:

V této tezi je oproti tomu, co jsem zveřejnil dříve, poukázání na to, že pojem "trvale udržitelný rozvoj" je již sám o sobě zavádějící. Vede k představě, že musíme něco nějak udržovat. Ale tak to přece není, svět kolem nás je nevyčerpatelně bohatý a my sami jeho přetvářením můžeme rozvíjet náš vnitřní svět (svět prožitků, poznatků, představ, zkušeností, vědomostí) rovněž tak, aby byl nevyčerpatelně bohatý a jako takový umožňoval využití nevyčerpatelného bohatství přírody. Neexistují žádné hranice, které by na základě využití lidského poznání, nebylo možné překročit. **Podarí-li se projít jedním z kritických úskalí dějin civilizace, bude otevřena cesta k tomu, aby se ekonomický rozvoj a celá naše civilizace oprostily od závislosti na kvantech přírodních zdrojů a aby ovládnutí vnitřních struktur přírody umožnilo překročit prostorová a časová omezení té části Vesmíru, ve které se zrodila.**

III.

Představa o možnosti nevyčerpatelných (a v tomto smyslu samozřejmě i neomezených a trvale udržitelných) možnostech vývoje je významná nejen jako základ optimistické vize, k vytvoření nadhledu, z pozice kterého můžeme pochopit to, co děje a k čemu by měly směřovat nezbytné reformy. Je významná i k odvrácení nebezpečných představ, že k tomu, aby někteří (vyvolení) přežili, musí být velká část (či dokonce většina) obětována. Představ, které se v různých podobách šíří, jsou sdíleny částí tzv. mocenských elit, jejich slouhů, slouhy slohů a poskoky. Tento fenomén nazývám snahou o rozehrání komplexu her Titanic, kdy prohlubující se ekonomická nerovnost vede nejen k segregaci, ale kdy se systém začíná vyvíjet od segregace směrem k selektivní likvidaci.

K tomu:

Důležitý krok k pochopení příčin toho, proč se právě dnes zrodila současná globální moc v podobě zla, jaké tu ještě nikdy v historii nebylo. Absence představy o možnosti vývoje založeného na nevyčerpatelných možnostech "vnějšího" (přírodního) i "vnitřního" (duchovního) světa vedla k tomu, že se začaly rozehrávat hry,

kteře jsem označil podle toho, co se dělo na Titanicu. Důležité zde je i to, že **jakmile nerovnost překročí určitou míru, dochází nejen k fatální segregaci, ale vývoj se může překlomit směrem k selektivní likvidaci (kteřá může přerůst až v totální autoliquidaci).**

IV.

Zlo současné globální moci (jehož obdoby bychom v dějinách těžko hledali) vzniklo pod vlivem dvou faktorů:

- **Vztlínáním zdola, vytvářením struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad.** Tj. struktur, kdy je člověk na základě toho, že se dopustil něčeho difamujícího, vydírán, ale také kryt a protěžován v institucionálních strukturách. Struktur, ve kterých začíná být považováno za normální to, co normální není. Struktur, které postupně pronikají institucionálním systémem, podřizují si enklávy zpravodajských služeb, podřizují si majetkové elity, začínají ovládat společnost tunelováním jejich zdrojů prostřednictvím státu a dosazováním vydíratelných a nesvéprávných figur do reprezentací států a nadstátních organizací.

- **Absencí vize možností neomezeného vývoje, vlivem demoralizace pocházející z představy, že není jiná cesta k přežití vyvolených, než cesta obětování velkého množství lidí či spíše velké většiny obyvatelstva naší planety.**

K tomu:

K objasnění toho, jak mohlo vzniknout zlo v podobě současné globální moci, nejsou nutné žádné spiklenecké či konspirativní teorie. Proces degenerace moci byl přirozený. Propojily se dvě nebezpečné tendence. Jedna, která tu vždy byla (bujení struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad a jejich "vztlínání" zdola směrem k vrchním patřům institucionálního systému. Druhá, která souvisí s demoralizací (ztrátou lidských hodnot a zábran) v důsledku neschopnosti vidět jinou možnost budoucího vývoje než tu, která předpokládá likvidaci velkého množství či velké většiny lidí. Důležitá je zde zmínka o selhání tradičních majetkových elit. Ty totiž v historii vztlínání struktur založených na vzájemném krytí omezovaly. Selhaly mj. i v důsledku absence pozitivní vize, což význam pozitivní vize zvýrazňuje.

V.

Jádro současné globální moci v podobně nekontrolovatelných enkláv zpravodajských služeb, finančních agentů propojených s částí tradičních elit využívá permanentního vyvolávání a stupňování konfliktů:

- *K překrývání příčin současných problémů.*
- *K vytváření prostředí vhodného pro tunelování zemí shora.*
- *K posilování prostředků kontroly obyvatelstva (jak formou technické vybavenosti, tak odbouráváním administrativních omezení kontroly soukromí).*

K tomu:

Zde je oproti původním tezím jen lépe strukturováno a tím i zdůvodněno, proč pro fungování současné globální moci je příznačné vyvolávání a vyhrocování konfliktů. Propojují se tři dostatečně silné motivy.

VI.

Pokračující degenerace jádra současné globální moci zašla tak daleko, že roste intenzita tlaku na reformu jak zevnitř, tak i zvenku, ze strany veřejnosti. I zde se projevuje snaha jádra globální moci řešit problémy vyvoláním drastických konfliktů, tentokrát přímo uvnitř jednotlivých zemí, v nichž má jádro globální moci původ. Hrozbu pokračující degenerace a úpadku řeší jádro současné globální moci obdobně jako goebbelsovsky vyšinité nacistické Německo pokusem o dotažení stávající tendence vyhrocování konfliktů k totální válce proti všem vedené slouhy, slouhy slouhů a zapouzdřenými poskoky této současné globální moci. Jsme přímými svědky a oběťmi této šílené totální války, jejím následkům se však dokážeme efektivně bránit, protože je stále zřetelnější, o co jde.

K tomu:

Když jsem psal přípravné studie k těmto tezím, uvědomil jsem si, že některé projevy fungování současné globální moci (např. v souvislosti s hysterií v USA a v rámci euroreprezentace po zvolení Trumpa prezidentem) mají podobu té formy hysterie, která byla vyvolána vyhlášením totální války v hitlerovském Německu. Vše už bylo ztraceno, ale k prodloužení přežití "vyvolených" a čekání na zázrak (udržování vlastní představy o možnosti zázraku např. v podobě zázračné zbraně) bylo možné obětovat všechny. Připomeňme si autentickou atmosféru a způsob, kterým Goebbel 18. února 1943 klade deset otázek a vyhlašuje totální válku:

<https://www.youtube.com/watch?v=7f47eYv7ajU>

Současná protiruská hysterie a potřeba znovu a znovu demonstrovat sílu upadající moci i za cenu zvyšování rizika globálního konfliktu mají velmi obdobné rysy. Jádro globální moci se bude znovu a znovu pokoušet demonstrovat svoji sílu, přesvědčovat o ní své souvěrce – a tím se bude zviditelňovat, stávat pro normální lidi čitelným.

VII.

K efektivní obraně a následné nápravě potřebujeme:

- *Společně sdílenou realistickou vizi.*
- *Odhalení mechanismů současné moci.*
- *Akční program obrany a nápravy.*

(Pokud je myšlenka dobrá, vždy si najde toho, kdo pomoci ní zvítězí.)

K tomu:

Na semináři v Jihlavě mně někdo položil otázku, zda by právě těmito třemi body neměl začít další seminář. To by bylo fajn. Ale k tomu se musíme teprve "prokomunikovat". Snažit se o vzájemné sdílení priorit, toho, co je nutné, abychom se v pochopení současné reality posunuli vpřed, umožnili tak podstatně efektivnější šíření povědomí o tom, o co v dnešním světě jde.

Ještě se vrátím ke zmínce o selhání tradičních majetkových elit, které vždy v historii vzlínání struktur založených na vzájemném krytí omezovaly. Z toho totiž vyplývá, že do koalice proti zlu současné globální moci je nutné včlenit i část tradičních majetkových elit, které si budou tak či onak uvědomovat selhání současného systému. Nelze na ně spoléhat (což ostatně ukazuje Trump svým chováním), ale nelze všechny házet do stejného pytle. Jádro současné globální moci je nutné ideově izolovat. Právě k tomu potřebujeme naučit se přesně číst, o co jde.

O globální moci v kontextu sporu o existenci „globálního prediktora“

(Uveřejněno 13. a 14. srpna)

V našem případě však jde o něco jiného. Nejedná se o subjekt, který jen něco předvídá či odhaduje, ale subjekt, který **má schopnost a sílu to, co předpoví, prosadit z globálních pozic v lokálních podmínkách, a to často navzdory širokému odporu těch, kteří jsou tím poškozeni či ohroženi**. Proto lepší výraz by byl "globální predeterminátor" (což zní tak trochu i jako predátor a v daném případě částečně souzní s tím, o co jde).

Ve své přístupu dávám přednost pojmu "**jádro současné globální moci**", které často doplňuji označením "degenerující" nebo "rozpadající se". Oprávněně. To, čím je významný náš současný svět, je spojeno právě s rozporuplným procesem, kdy vykulminovala moc určitého typu, založená na určitém základě (jak o ní bude dále řeč), kdy však současně tato moc zdegenerovala, rozpadá, ztrácí vliv a také kolem sebe pořádně kope.

Proces metamorfózy jádra současné globální moci je klíčem k pochopení toho, o co dnes jde.

V globálním měřítku a v lokálních průmětech.

Nyní porovnám oba pojmy ("globální prediktor" a "jádro současné globální moci"), ukážu podstatné rozdíly mezi nimi a ukážu, jak prostřednictvím logického, průzračného popisu toho, na čem je založena současná globální moc, pochopit, o co jde, jak průběžně vyhodnocovat aktuální dění.

Proč musí být i největší zlotřilosti či zhovadilosti prosazeny za každou cenu?

Jádro globální moci nutně potřebuje prestižním způsobem prosadit svá rozhodnutí. Ta totiž aktivizuje síť svých slouhů, slouhů slouhů a poskoků, kteří právě proto, že jsou předem informováni, cítí svoji moc i příležitost. **Jakmile by jádro globální moci sílu prosazovat avizovaná rozhodnutí síti zasvěcených (a ještě jednou zdůrazňuji, ať jsou jakkoli zlotřilá či zhovadilá) ztrácelo, ztrácí svou sílu, začne docházet k oslabení jeho vlivu a úpadku jeho moci.** (Tím sice odpovídáme na otázku, proč se některá předem avizovaná rozhodnutí pro ty, kteří jsou řízeni in-side informacemi, prosazují doslova za každou cenu, ale ještě neodpovídáme na otázku, odkud se ta síla je prosadit bere, k tomu se dostaneme po malé odbočce.)

Malá odbočka:

Jednou z nejvíce na venek vystupujících a nevlivnějších osob blízkých jádru globální moci je senátor McCain. Je něco jako "neoficiální oficiální mluvčí" jádra. Naproti tomu prezident Trump je mimo jádro globální moci a jádro globální moci ho bere jako vetřelce, kterého se zčásti pokouší "ochočit", když to nepůjde jinak, ale raději nějak zlikvidovat.

Nedokážu posoudit, do jaké míry si to sám Trump uvědomuje, jak to reflektuje svou intuicí, nakolik se stává figurkou a nakolik si uchoval nadhled i svéprávnost, což mu umožňuje vyhodnocovat zkušenosti, ale teď se mu podařilo hodit vidle do soukolí současné moci, když jako nejakutnějšího nepřítele USA vyrobil KLDŘ, aby překryl a podlomil snahu jádra globální moci hrodit vztahy s Ruskem.

Stačilo málo a zabralo to, i když v jádru současné globální moci okamžitě vyhodnotili, o co jde. Mnohem složitější je to přenést do celé vlivové struktury, kde se v celém spektru slouhovství projevila ochota hrodit vztah s KLDŘ. A dokonce se objevily i náznaky sabotování stávajícího způsobu držby moci přesměrováním pozornosti na Trumpovu návnadu.

Odkud jádro současné globální moci čerpá svou sílu?

Úvodní poznámka:

Jsmo u tak zásadního momentu, že ho uvedu trochu netradičně. Pokud by ideologové či analytici KSČM pochopili, **na jaké ekonomické základně funguje současná globální moc**, a pokud by to byli schopni srozumitelně sdělit, mohli vyjít z říjnových voleb jako společensky nejpřijatelnější alternativa rozpadajícího se systému politických stran, jako většinovou společností uznaná politická síla. To se nepodařilo. Komunisté (i jejich ideologové, až na světlé výjimky) jsou stále pod vlivem názoru, že základem současné globální moci je "vykořisťování", které spočívá v tom, že pracující, kteří nevládní výrobní prostředky, přicházejí o přebytek

hodnoty, kterou vytvoří, ve prospěch vlastníků výrobních prostředků. Vsadili na mrtvé schéma, které jim brání pochopit, o co dnes jde.

A tak se rozpadají na tři skupiny:

- **Cynické komunistické pragmatiky**, kteří vědí, že o nějakém znárodnování si KSČM může nechat jen zdát, a dělají rentiérskou politiku vzdoru vůči těm největším zlotřilostem a zhovadilostem dneška, což jim umožňuje "bodovat", ale nic neovlivní a jsou de facto užitečným doplňkem současné globální moci, protože přispívají k zastírání toho, o co jde.

- **Naivní komunistické sluníčkáře**, kteří sní, že dostatečnou "revoluční sílu" najdou v nepřizpůsobivých a excesivních sociálních skupinách nejrůznějšího druhu, hrají tak přesně tu roli, kterou od nich současná globální moc potřebuje: Rozvrátit základní hodnoty západoevropské racionality a morality (a to včetně takových samozřejmostí, jakými je to, že "bez práce nejsou koláče", "rodina je základ státu" apod.).

- **Romantické komunistické ortodoxy**, kteří sní o tom, že "myšlenka komunismu" nějak přežije a pak přijde historický revanš pod její vlajkou.

Podstata toho, o co jde:

Každý z vlastníků zkušeností ví, že nejtěsnější pouto mezi lidmi vzniká, když na sebe vědí něco difamujícího, něco, čím mohou být vydírání, něco, v čem se musí vzájemně kryt, něco, co je dostatečným motivem k tomu, aby se vzájemně podporovali a protěžovali.

Už v kandidátkách do obecních zastupitelstev se běžně uvažuje takto: *"Dáme tam Frantu?" "A co na něho máme?"*

Vztlínání struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad, vzájemném vydírání a vzájemném protěžování v institucionálních strukturách je odvěkou nemocí každé pospolitosti. A každá pospolitost i civilizace si vždy vůči této nemoci vytvářela imunitní systém. I ten býval často napaden a oslepen či vyřazen, jako v případě HIV. **Imunitu vyššího řádu pospolitostí pak většinou zabezpečovala přirozená majetková diferenciacie, kdy majetkové elity mezi sebe nechtěli z logických důvodů připustit ty, kteří bohatli díky zločinu. A to nechtěly ani ty majetkové elity, které se samy dostaly nahoru díky zločinu, a v logice věci se samy staly státotvorné.** Pokud ani to nepomohlo, říše rozložené zevnitř se rozpadaly a jejich místo obsazovaly mocenské struktury vyrostlé na zdravějším základě.

Specifikou současné doby je, že jádro globální moci:

1. Vzniklo propojením vztlínání struktur založených na vzájemném krytí zdola s činností zpravodajských služeb, které monitorování a provokování difamující činnosti používají jako standardní nástroj své moci.

2. Návazně došlo k **zásadnímu zvratu** v personifikaci moci: **Místo toho, aby viditelná moc (generovaná více či méně fungujícími mechanismy veřejné volby) dosazovala vedoucí osoby zpravodajských služeb, tak naopak vzájemně propojené enklávy zpravodajských služeb získávající finanční prostředky kriminální činností realizovanou prostřednictvím využití státního aparátu dosazují "své" (vydíratelné a manipulovatelné) viditelné představitele států a nadstátních organizací jako své slouhy a slouhů.**

Drobná poznámka:

Trump se této moci poněkud vymyká. Je jedním z projevů jejího rozpadu, a to ať už jeho mise bude pokračovat jakkoli. Jeho ekonomickou základnou jsou tradiční majetkové elity, které snaží obnovit fungování institucí. Jedná pod obrovským tlakem, asi sám nepočítal s tím, jak obrovská moc proti němu stojí. **Jeho zásluhou je však přinejmenším to, že chtěně či nechtěně přispěl a dosud přispívá ke zviditelnění současné moci, mechanismů jejího (ne)fungování, procesu metamorfózy, kterým jádro globální moci prochází.**

3. Současnou globální mocí ovládaný státní aparát se stal hlavním nástrojem vykořisťování lidí, rozkrádání zemí shora a ve velkém, nástrojem gradující ekonomické diferenciacie a majetkové i společenské segregace. A co hůř, **státní aparát se stal i nástrojem překrývání obyčejných zločinů v podobě kradení ve velkém shora zločiny proti lidskosti i proti civilizaci jako takové, nástrojem vyvolávání, vyostřování a rozšiřování konfliktů (na nichž se také úspěšně bohatne).**

4. Struktury, které plnily roli vlivné globální moci, měly v minulých dobách různou podobu, někdy i více či méně osvícených elit. Současná globální moc vyrůstá na ekonomické základně struktur založených na vzájemném krytí lumpáren nejhrubšího zrna a podle toho se také její účinky projevují. Jejím největším spojencem jsou ti, kteří podstatu toho, co je základem současného vykořisťování překrývají nejrůznějším způsobem.

Osvícená? – Ne temná globální moc

Globalismus byl často v dějinách synonymem osvícenosti. Současná globální moc je symbolem tmářství, tuposti. To je dáno nejen tím, že vyrůstá ze zločinu, kteří si podřídili i státní moc. Je to dáno především tím, že **je obětí i nositelem setrvačného vidění světa.**

A to právě v době, kdy **setrvačný vývoj ekonomiky narazil na svá přirozená omezení a kdy se současně otevřela možnost posunu ekonomiky na vyšší kvalitu ekonomického růstu založeného na produkci člověka samotného, na rozvoji a uplatňování lidských schopností, na dominantní roli sektoru nabytí, uchování a uplatnění lidského kapitálu.**

Každý setrvačný vývoj vede do slepé uličky bezvýhodných s stále drastičtějších konfliktů vyplývajících z bariér setrvačného typu růstu. Současná globální moc je s touto setrvačnou orientací nerozlučně spjata. V tom je tragédie její a největší hrozba, že dojde tragédii naší, pokud nenajdeme efektivní způsob, jak se současná globální moci bránit.

Odkud se bere konzistence jádra globální moci?

Jakkoli je dnes oprávněné hovořit o degeneraci a rozpadu jádra globální moci, jakkoli dnes probíhá složitý proces jeho metamorfózy, který nemá jednoznačné vyústění, nelze nezaznamenat to, že po desetiletí funguje jádro velmi konzistentně. **Vyznačuje se schopností odolávat pokusům o reformu, je schopno "na dálku" utlumit jakýkoli pokus o vzpuru vůči prestižnímu prosazování rozhodnutí o tom, jak to bude, v síti zasvěcených slouhů různého kalibru, je schopno efektivně flumit války indiskrecemi, které nutně poměrně často propuknou v případech, kdy se někdo v rámci struktur založených na vzájemném krytí cítí nedocenen, poškozen či ohrožen.**

Tato konzistence si zaslouhuje vysvětlení. Je dána především demonstrativním použitím dvojího metru. Použije se abstraktní laťka hodnot typu "demokracie" či "lidská práva, případně i dodržování "mezinárodního práva", kterou nikdo nesplňuje (například USA už vůbec ne), na základě toho se demonstrativně uplatní dvojitý metr, přijme sankční rozhodnutí a to se prestižním způsobem prosazuje doslova přes mrtvolky. Vychází se přitom ze **základního ideového paradigmatu, že hlavním nepřítelem je postjelicinovské Rusko (Rusko, které navzdory historicky trapné roli Jelcina bylo schopno uhájit svou identitu).**

Poměr k Rusku (zpravidla vykonstruovaný, protože za tento poměr je vydáván i kladný vztah k vlastní soudnosti, vlastnímu rozumu, či kritika selhání prohnílého establišmentu) se jako hlavní záminka ověřování "spolehlivosti" slouhů různého kalibru (tj. jejich ochota tupě sloužit zlu) či záminka ke kádrování normálních lidí, kteří začínají chápat, o co jde, hodí výtečně. Kdyby nebyla tato záminka, našel by se jiný zdroj zla, případně by se vyrobil jako ISIS apod. Předností Ruska jako záminky je možnost oživit historické atavismy, revanšismus, nastartovat proces komplexní restaurace nejzlotřilejších režimů. Určitou roli v protiruském šílenství hraje patrně i to, že Putin není tupec a darebák. Tím hůř pro něj.

Právě toto **základní ideové paradigma efektivně funguje jako sjednocovací faktor a jako nástroj včasného rozpoznávání hereze.**

Drobná poznámka: Absurdita, ke které to vede, je, že například Babiš by se rád považoval za nástupce Bati (ponecháme stranou otázku, zda na to má), ale pole Jandy a spol. je to nepochybně Putinův agent. (To se pak Trumpovi do takového "soukolí" hážou lidově korejské vidle!)

Ke krizo programů politických stran a ČSSD zvláště

Úvodní poznámka:

Podrobnou analýzu programů ČSSD uveřejňuji právě proto, že tato strana nejvíce doplatila na programovou prázdnotu, tj. na to, že její program nevychází ani z rozboru příčin současných problémů, ani nenabízí realistickou vizi. Doplatila na to nejen svým výsledkem, ale i vnitřní demoralizací, jejímž důsledkem bylo vytunelování (někteří říkají vybydlení, což je možná přesnější termín) této strany. Na mém blogu byly ve sledované době od „malých“ k volbám k „velkým“ publikovány i rozborů dalších politických stran.

Doporučení v reakci na neúspěch tradičních stran a ČSSD zvláště v „malých“ volbách

15. listopad 2016

Na úvod z aktuálního dění:

Sobotkova vládní rošáda je jedním zdalejších zřetelných projevů krize tradičních stran a zejména krize tradičních volebních programů. Přinesla jedině: Změnu v tom, kdo na poslední chvíli stačí ještě něco vyvést z veřejných prostředků (tentokrát už jako poslední příležitost). Obávám se, že se Sobotkovi obrat k tomu, aby se v ČSSD prosadili ti, co počítají s dlouhodobou perspektivou této strany, nepodaří. Změny, které udělal, jsou ústupem od této ambice. Jsou vítězstvím "kulichů" a ignorováním poctivých sociálních demokratů.

Jedním z prvních kroků, kterými může začít náprava současného stavu, je **změna pojetí volebních programů politických stran.** A to zásadní změna v pojetí a konstrukci programů, kterou lze stručně charakterizovat takto:

Od slibů (které nejsou míněny zcela vážně) toho, co strana udělá pro člověka, k vymezení toho, v čem strana potřebuje, aby ji lidé pomohli změnit současný stav, jak současný stav změnit, čemu se bránit a čím začít.

Stávající volební programy politických stran:

1. Jsou v lepším případě vymezením priorit, které se strana pokusí naplnit, v horším případě jen sliby, které se nemíní vážně a jejichž neplnění lze vždy snadno zdůvodnit respektováním odlišností programů koaličních stran, příp. i jinak.

2. Neukazují, v čem je podstata problémů, proč se je nedaří řešit, jakou dobu prožíváme, o jakou historickou změnu jde, co nás ohrožuje, jak se tomu bránit, v čem strana podpoří aktivity lidí, které aktivity považuje za významné.

3. Programy současného typu slouží:

- K politickému rentiérství (udržení dobře placených pozic ve voleném i správním aparátu státu).
- K politickému investování (získat pozice ve voleném i správním aparátu, mj. i s ohledem na možnost výrazně ovlivňovat rozdělování veřejných prostředků).
- K politickému mafiánství (vzájemně propojit hráče z různých politických stran ve vyšších pozicích, kteří o sobě vědí, že porušují obecně přijaté zásady, vzájemně se kryjí a vyvádějí přes ovládnutí určitých institucí či správ regionů velké prostředky z veřejných zdrojů ve svůj prospěch).

4. Ke splnění své role tyto programy sázejí na lůživost.

Volební programy, o které jde:

1. Jsou reflexí doby z hlediska toho, o jakou historickou změnu jde, jaké problémy je třeba řešit a proč se dosud neřeší, čím začít.

2. Jak se občan může do řešení problémů zapojit, v čem ho strana podpoří, na co se musí připravit.

3. Proč nelze podpořit strany, které mají "prázdné" volební programy, tj. programy, v nichž není obsaženo to, co u nás i ve světě jde, jaká je podstata problémů a jak problémy řešit, a to jak z hlediska obrany proti tomu typu moci, který ovládl společnost, tak z hlediska nápravy ve smyslu akční i dlouhodobé vize:

- Jak se bránit mediální manipulaci.
- Které reformy a proč podpořit; které reformy odmítnout jako formu tunelování společnosti shora a proč.

Současný stav

Lidé ztrácejí důvěry v tradiční strany. **Upřednostňují protestní volbu** a hledají strany, které ji reprezentují. Existují pokusy prezentovat se jako "netradiční strana", resp. strana "obranu, příp. i nápravy" formou silné (radikální, výrazně vlastenecké, výrazně kritické rétoriky reagující na různé typy ohrožení pocíťovaného veřejností). Ukazuje se následující:

- Radikalismus příliš nezabírá, **při protestní volbě získává především ten, kdo je obětí kritiky tradičních politických stran** (představitelů těchto stran a hlavně médií).
- Strany, které chtějí plout na vlně odporu proti tradičním stranám, nejsou sto připravit nosné programy, které by ukázaly, v čem je podstata současných problémů a jak tyto problémy řešit (negativní rétorika, a to ani v případě konjunkturálních témat, jako je migrace, nemá dostatečný efekt).

Paradox zapouzdření

Společnost, nejen u nás, ale všude na světě, se rozděluje. Toto rozdělení nebylo doposud adekvátně pojmenováno. Není to metodologicky zcela jednoduché, protože dělení má více dimenzí, přechodných stavů, neostře hranice, specifika v různých zemích apod. Přesto však lze s určitým zjednodušením říci, že se jedná o rozdělení na:

- **Adoranty současného stavu:** Adoranti se snaží o uchování současného stavu, což zpravidla spojují s obranou nějakých personálních symbolů doby a reálných či fiktivních hodnot, které je třeba chránit před tím, co považují za "zlo", o čemž si vytvářejí představu za účinné podpory mainstreamových médií formou akceptované demonizace. Zcela přehlížení procesy degenerace společnosti, rozpadu institucionálních struktur, tunelování ve velkém shora apod. Postupně se "zapouzdřují" do stavu, kdy si subjektivně všechny problémy stávajícího stavu vysvětlují "nepřítelem", který může za všechno zlo.

- **Kritiky současného stavu:** Kritici požadují zásadní nápravu současného stavu. Částečně mají rovněž sklon upadat do stereotypů spojeným s vytvářením představy o příčinách současných problémů, většinou personifikovaných. Zatím zpravidla nedoceňují význam pozitivního programu a v důsledku toho také někdy mají sklon k "zapouzdřenosti", tj. utvzování se ve skupinové konformitě spojené se ztrátou nadhledu, schopnosti vnímat argumenty apod.

22. listopad 2016

1. Prvním krokem je **budování strany jako síťové strany, široká osvěta o významu napojení na internetové sítě, zejména starší generace** (aby věděli, že to stojí za to a nikdy není pozdě). //Mj. tady na tom ČSSD není tak špatně, má strukturu okresních webových stránek, její členové jsou poměrně aktivní, ale s tím,

jak jsme kdysi vybavovali členskou základnu KSČM v roce 1991-1992 nejdříve rozvozem disket, později modémovou sítí, a to ještě před tím, než se u nás rozšířil internet, se to dnes srovnat nedá, pamětníci ví, o čem je řeč. ///

2. Otevřeně se postavit manipulaci ze strany mainstreamových médií. A to **každodenně**. Snadno dosažitelné minimum je:

- Dávat ověřené informace ze světových i našich informačních zdrojů, které jsou našemu občanovi zatajovány. Přehledně, kvalifikovaně. ///To ČSSD nedělá, KSČM má poměrně dobré StřípkyZeSvěta.cz, viz: www.stripkyzesveta.cz/cz/svet-kolem-nas/1827/nasli-jsme-pro-vas ///

- Kriticky upozorňovat na pořady či články v mainstreamových médiích, kde se k manipulaci doložitelně uplatňuje dvojitá měra při hodnocení situací. ///Toto už žádná politická strana důsledně nedělá. ///

- Využívat pozici strany při snaze o zjednání nápravy. ///Strany dělají málo ofenzivně a hlavně do tohoto nezapojují členskou základnu a sympatizanty. ///

(Jedním z důvodů nedůslednosti stran v této oblasti je to, že jejich vedení se snaží udržet členskou základnu v podřízeném stavu a manipulovat s ní; a kdo manipuluje, nemůže se účinně postavit proti manipulaci, postupně jí podléhá, stává se její obětí a nakonec i figurkou, se kterou se manipuluje.)

3. Na základě znalosti toho, jak se zrodila současná globální moc, jak fungují její mechanismy, jak se dostala do krize a jaké jsou důsledky této krize **každodenně** monitorovat situaci a dávat stručné akční prognózy toho, co se odehraje. Lidí, kteří to dovedou, je u nás dost a jsou ochotni v tom pomoci. ///Námítka, že to mohou dělat i mimo stranu, což dělají, neobstojí – na monitoring a akční prognózy totiž musí navázat i vlastní chování strany v podobě parlamentních i neparlamentních aktivit, a to je úplně něco jiného, než když např. T. Spencerová popíše, o co jde v syrském konfliktu a jak se tento konflikt bude vyvíjet. Analýza zdrojů, jejich vyhodnocení, akční prognóza navíc musí mít týmový charakter, procházet určitou vnitřní oponenturou, aby se vyhnula jednostrannosti či přehlédnutím významných jevů. ///

4. Návazně na to musí strana předložit koncepci svého chování v mezinárodních otázkách a chovat se podle ní. Tak aby její chování korespondovalo s tím, jaké informace každodenně získává aktivní část jejich členů a sympatizantů.

5. Strana by měla též **předložit realistický a realizovatelný projekt, kterým může začít náprava současného stavu**. Takový projekt, který lze **každodenně posunovat kupředu**, a to přinejmenším objasňováním jeho významu při komunikaci s veřejností, pořádáním odborných akcí, v mediální oblasti apod. Podle mého názoru mohou být například reformy odstartovány postupnou, plynulou, na dobrovolném základě založenou penzijní reformou, která by začala zavedením plné zásluhovosti pro ty, kteří jsou ochotni se produktivně (výdělečně) uplatňovat i ve věku, kdy už mají nárok na důchod. To by bylo na samostatnou diskusi a někdo může přijít i s jiným projektem, proto se jen odvolám na sérii článků, ve kterém svůj návrh zdůvodňuji: <http://radimvalencik.pise.cz/3918-r2016-254-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-1.html>

a dalších 11 pokračování. ///Tuto možnost politické strany prakticky nevyužívají, nejbližší tomu je Babišův projekt registračních pokladen, který je ovšem jen velmi jen velkým dílčím krokem. ///

6. No a hlavně zpracovat skutečně **komplexní program řešení současných problémů, který má jak obrannou část, tak i část akční a perspektivní vize pozitivních změn**.

Poptávka po tomto přístupu roste, a to v celosvětovém měřítku. **Volby od voleb ukazují, že stávající typ manipulace selhal, že lidé chtějí zásadní změnu toho systému moci, který přivedl naši civilizaci do slepé uličky**. Přitom jsou obezřetní vůči jednoduchým řešením. Strany vyprazdňují a opouštějí pozici realistického programu. Pokusy o obsazení tohoto prostoru radikalismem nevycházejí a u nás ani nevyjdou. **Prudce roste objednávka po programové straně, ale politické vakuu v této oblasti dnes není nikdo schopný zaplnit**.

Strana, která se aktivně nepostaví proti mediální manipulaci, se nutně stává nevolitelnou. Už proto, že hlavním důvodem její neschopnosti bývá to, že její vedení se samo snaží s vlastní základnou členů a sympatizantů manipulovat. A ti to cítí velmi dobře.

Doporučení

19. prosinec 2016

1. Předložte skutečný program, tj. program, který přesně identifikuje **příčiny současných problémů a ukazuje, co dělat**.

2. Nepodceňujte lidi, lidi neuvěří slibům, **lidi uvěří tomu, kdo do toho půjde s nimi, kdo jim dá přesvědčivou odpověď na otázku, co dělat**.

3. Přesvědčivým způsobem se **distancujte od politiky dvojího metru používané v globálním měřítku**. Je to politika, která vede svět od konfliktů k ještě větším konfliktům. Ten, kdo se od této politiky nedokáže odpoutat, tomu lidé nebudou věřit, **on sám se stane globálním sluhou a ztratí orientaci**.

4. Neupadněte do **pasti považování za normální toho, co normální není**. Odpoutejte se od "politických investorů", jejichž investice se vracejí z provizí za veřejné zakázky či z rozdělování peněz e evropských fondů. **Tunelování společnosti shora, jakkoli se jedná o rozšířený jev, není normální**.

5. Uvědomte si příčiny **krize tradičních stran** – programovou vyprázdněností v podobě předkládání slibů, v jejichž splnění sami nevěří, **slouhovstvím globální politice dvojího metru, považováním za normálního tunelování společnosti shora se dostaly do extrémní pozice novodobé mccarthismu, nastavování fiktivního nepřítele, aby překryly skutečnost, že hlavním nepřítelem je jejich vlastní degenerace.**

6. Využijte toho, že **strany, které nebudou respektovat tyto zásady, opouštějí politický střed, tak jak jej vnímají občané. Obsad'te tento politický střed.** Voliči na to čekají. Nenechte se vtáhnout do pasti opačného extrémismu.

7. **Nepohlížejte na voliče jako na konzumenty politiky, ale jako na tvůrce politiky.** Voliči chtějí takový program, jehož realizace se sami mohou účastnit. Program, který je záukoluje a řekne jim, jak pomoci straně, která to myslí vážně.

8. Nebojte se voličům dát otázku, **v čem je naše doba výjimečná a v čem spočívá její přelomový charakter.** Oni na to čekají. A chtějí znát takovou odpověď, které porozumí a která jim dá naději.

9. Nemoralizujte. Za moralizováním v jakékoli podobě se většinou skrývá přetvářka. Platí, že plně využívání investičních příležitostí spojených s rozvojem uchováním a uplatněním schopností každého člověka je **jak naplněním základního etického požadavku, tak současně i zabezpečením maximální efektivity ekonomického systému.** Proto každý komplexní přístup k řešení společenských problémů musí být vztažen až k této rovině obecného řešení.

10. Nebojte se předkládat řešení postupná a realizovatelná v dlouhodobé perspektivě. **Lidé nejsou naivní a nevěří v rychlou změnu.** Rádi uvítají koncepční uvažování a koncepční řešení problémů, pokud se budou moci aktivně podílet na jejich řešení.

11. Najděte **téma, ve kterém se nejvíce zrcadlí zablokování přístupu k pozitivnímu řešení současných problémů jak v důsledku slouhovství globální politice dvojího metru, tak v důsledku politiky tunelování společnosti shora.** Otevřete toto téma, **udělejte z něj nosné téma, tak, aby každý viděl možnost svého aktivního podílu na prosazení realistického řešení, a současně aby se plně obnažilo, co brání příslušné změně.**

12. Respektujte mezinárodní kontext, resp. to, že **obrat vývoje směrem k lepší budoucnosti si vyžádá i spolupráci s našimi nejbližšími sousedy, se kterými sdílíme společnou historickou zkušenost.** Hledejme spojence mezi těmi politickými subjekty, které nezdegenerovaly, příp. jsou schopny nápravy. **Programovost a odpoutání se od politiky selhání** je významnější, než jejich politické zaškatulkování v rámci té politiky, která selhala jako celek.

K programu ČSSD

3. – 9. leden 2017

Dostala se mi do rukou pracovní verze *Dlouhodobého programu ČSSD* z prosince 2016. Čekal jsem, že to bude program psaný po staru, bez vnímání reality. O tom, co by měl dobrý program obsahovat, jsem psal již dříve, viz:

<http://radimvalencik.pise.cz/4088-program-strany-ktera-chce-vyhrat-volby.html>

<http://radimvalencik.pise.cz/4104-r2016-027-m-co-musi-dobry-program-obsahovat.html>

Přece jen jsem však doufal, že si ti, co program dělají, budou uvědomovat, že tentokrát na jeho kvalitě bude hodně záležet a že v něm přece jen něco přínosného bude. Po pravdě řečeno, byl jsem zklamán. Uvedu alespoň pár připomínek k zásadním konstrukčním prvkům programu, třeba to k něčemu pomůže. Vyberu jen ty nejdůležitější pasáže a k nim připojím povětšinou jen stručný komentář.

Části vybraného textu s mými poznámkami (proložené)

Z programu ČSSD:

Sociální demokracie v měnícím se světě

Hodnoty sociální demokracie

Prvořadý je svobodný, důstojný a co nejspokojenější život všech lidí. Tento humanistický přístup odráží sociální demokracie ve svém pojetí demokracie, jež se opírá o respekt k občanským svobodám a lidským právům ve všech jejich rozměrech. Humanitní demokracie je v pojetí sociální demokracie řádem svobody zakotveným v institucích stále se zdokonalující reprezentativní demokracie, jakož i v institucích demokracie participativní a přímé.

Předpokladem pro **plnohodnotný rozvoj člověka** je zdravé životní prostředí. Před snahou podrobit si přírodu dává sociální demokracie přednost symbióze s ní. Konfrontace člověka s mnohdy drastickými důsledky industriální a technologické expanze vede sociální demokracii, aby své základní hodnoty interpretovala z hlediska strategie trvale udržitelného rozvoje. Lidstvo nemá na vybranou: musí vnímat hrozící nebezpečí, jež plyne z nerozvážného zacházení s přírodou, a své chování podřídit pudu sebezáchovy.

K tomu:

První zásadní a hrubá chyba. Pokud není "plnohodnotný rozvoj člověka" chápán současně jako faktor, který určuje kvalitu a dynamiku růstu ekonomiky a směřování vývoje společnosti, už z toho nemůže být dobrý program. Otázka toho, co je to "plnohodnotný rozvoj člověka" nemůže být řešena bez odpovědi na otázku, jak člověku umožnit uplatňování jeho schopností a v čem se v oblasti uplatňování schopností v daných konkrétních společenských podmínkách vyskytují problémy, jak je překonávat, jak zapojit lidi do řešení těchto problémů. A zejména i to, co je potřeba k tomu, aby ekonomické přínosy uplatňování plněhodnotného rozvoje člověka byly zdrojem jeho příjmu. Toto nenacházíme nejen zde, ale ani nikde dál.

Z programu ČSSD:

Rovnost všech lidí v důstojnosti, svobodě a právech

Neodmyslitelnou součástí moderní demokratické společnosti je **rovnost všech lidí v důstojnosti, svobodě, právech a životních šancích**. Také však v odpovědnosti a povinnostech, a to bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, národnost, náboženské a politické přesvědčení, zdraví, ekonomické a sociální postavení jednotlivců, rodin a domácností ve společnosti. Práva a povinnosti jsou dvě strany téže mince a nelze je od sebe oddělit. Absolutní rovnosti nelze vzhledem k vzájemně se odlišujícím životním podmínkám, kvalifikaci, schopnostem a výkonům dosáhnout. **Sociální demokracie však svojí politikou usiluje o rovnost příležitostí vytvářením veřejnoprávních institucí, stejně jako ekonomických a sociálních standardů platných pro všechny**. Vedena snahou o kvalitní život občanů formuje podmínky pro rovný přístup ke vzdělání a dalším veřejným službám, k práci, k občanskému i osobnímu uplatnění.

K tomu:

Další problém – "tvorbou standardů" nelze dosáhnout "rovnosti životních šancí". Vyhrají ti, co mají na nadstandard. Ve všem. Souvisí s předešlým. Rovnost šancí lze dosáhnout jen na bázi rovnosti při nabývání a zejména uplatnění schopností, ale o tom v programu ČSSD není ani slovo. Rovnost v současné společnosti nemůže být založena na ničem jiném než na odstranění nejružnějších diskriminací při využívání příležitostí pro profesní a společenský růst člověka. To předpokládá mj. vytvoření motivačního prostředí. Celý program je ovšem postaven na to, že se někdo o člověka postará, něco mu zajistí, hlavně aby člověk zůstal jen voličem...

Z programu ČSSD:

Sociální spravedlnost

Sociální demokracie si je vědoma, že ani rovnost příležitostí, ani uplatnění principu solidarity nemůže zastavit neustále se rozvíjející nerovnosti podmínek a kvality života jednotlivců i rodin. Jde jí o to, aby sociální nerovnosti nepřerůstaly únosnou mez a nestávaly se nebezpečnými pro celou společnost. **Prostřednictvím veřejných rozpočtů a daňové soustavy usiluje o takovou míru přerozdělování, která zajišťuje všem občanům rovný přístup k veřejným sociálním službám a takové životní podmínky, které umožňují vést hodnotný a důstojný život.**

K tomu:

I toto souvisí s předešlým. Rovnost šancí lze dosáhnout jen na bázi rovnosti při nabývání a zejména uplatnění schopností, ale o tom v programu ČSSD není ani slovo. "Prostřednictvím veřejných rozpočtů a daňové soustavy" lze zajistit za určitých podmínek (když se veřejné prostředky uhlídají) "rovný přístup k veřejným sociálním službám", ale nelze zajistit nejdůležitější složku rovnosti – rovnost příležitostí pro profesní a společenský vzestup člověka. Ale o to právě jde. Stát, který o člověka jen pečuje, ale není člověku oporou, aby překonával reálně působící diskriminace při naplňování své životní dráhy, není dobrý stát.

Z programu ČSSD:

Sociální demokracie jako strana a hnutí

Sociální demokracie je politickou ideou s více než stoletou historií. Být stranou bez historie může být krátkodobě výhodou, ale středně a dlouhodobě hendikepem.

V 19. století, kdy se sociální demokracie rodila zdola jako **masové hnutí těch, kdo byli vyloučeni z tehdejšího nespravedlivého a uzavřeného systému**, vznikaly zevnitř tohoto systému elitářské sítě privilegovaných. Ty u nás, na rozdíl od sociální demokracie, nepřežily. Jinde v Evropě se některé z nich transformovaly v moderní liberální a konzervativní strany. Na české pravici taková síla dlouhodobě chybí. Místo ní prožíváme **obskurní návrat do 19. století – k oligarchickým sítím vybudovaným z masivních privátních peněz**.

K tomu:

Tomu vždy sociální demokracie – vždy, když byla úspěšná – čelila programovou převahou. To ovšem chce něco zcela jiného, než program v podobě popisu priorit, resp. deklarování slibů jako politického kýče. Chce to minimálně říci, z čeho pramení současné problémy. A že jich je! Svádět to všechno na Babiše (svého koaličního partnera), jak se to autoři programu snaží naznačit v poslední větě, je prostě hloupé. Člověk by čekal, že se autoři této verze pokusí o nějaký komplexnější a přesnější pohled na příčiny současných problémů. Tím by měl vlastně normální (neříkám dobrý) program začínat. Když tím program nezačíná, vzniká obava, zda to není jen

program strany, která chce zaplnit určitou část politického prostoru, aby mohla krýt selhání současného systému globální moci a lokální průměry tohoto globálního systému do našich podmínek.

Uvidíme, zda se v této verzi programu pokusu o identifikování příčin současných problémů přece jen v nějaké podobě setkáme. Zatím k tomu, aby se stala základem "masového hnutí těch, kdo jsou dnes vyloučeni z nespravedlivého a uzavřeného systému" ještě ani nenakročila.

Z programu ČSSD:

Sociální demokracie jako strana a hnutí

Hlavní klíč k tomu stát se znovu autentickým hnutím spočívá v uvědomění si, že cíle a ideály, na kterých kdysi sociální demokracie vyrůstala, jsou stále aktuální a je třeba o ně vést boj. Sociální práva nejsou v sázce o nic méně než tehdy – jen na jiný způsob. Totéž platí o právech občanských. Co je platné, že sociální demokracie spolu s dalšími liberálními a progresivními silami již před sto lety prosadila všeobecné a rovné volební právo, když do Senátu, krajských zastupitelstev a Evropského parlamentu nechodí volit tři čtvrtiny občanů ČR, do obecních zastupitelstev tři pětiny a do dolní komory a v prezidentských volbách bezmála polovina oprávněných voličů. Politika musí znovu získat smysl. **K tomu slouží osvědčené pojmy levice a pravice**, starý dobrý kompas, který lidem pomáhá zorientovat se v politice dle jejich bytostných sociálně-ekonomických zájmů. **Není náhodou, že těmi, kdo chtějí vymazat spolehlivou mapu politiky - nejen té české - jsou "nepolitičtí" oligarchové vlastníci svá "hnutí"**. Skrze ně obnovy politiky nedosáhneme - to lze jen skrze skutečná hnutí zdola, jímž kdysi byla a opět musí být sociální demokracie.

K tomu:

Čekalo by se, že alespoň zde autoři programu pojmenují příčinou současných problémů. Zase nic. Zase jen dost zoufalý útok na koaličního partnera Babiše. Zase snaha prezentovat voliči, že má na výběr buď jen "levicovou" (hodnou) sociální demokracii, nebo "pravicovou" (zlou, ale více přijatelnou než Babiš) alternativu (která ovšem alternativou není, protože v předcházející části se řeklo, že žádná taková pravice strana v ČR není).

Ve skutečnosti selhala pravice i levice. Pripustily zdegenerování institucionálního systému a jeho podřízení politice uplatňování dvojího metru ve vnitřní i globální politice. Proto tradiční strany prohrávají a budou prohrávat ještě víc, pokud se nepokusí přesně identifikovat a pojmenovat problémy současnosti. A ne ve skutečnosti tyto problémy krýt.

Z programu ČSSD:

Silný a demokratický stát

Stát jako záruka demokracie, svobody a solidarity

Poslední desetiletí jsou v Evropě i ve světě ve znamení **nadvlády neoliberalismu – politického projektu, jehož cílem je posílení moci neregulovaného trhu globálních korporací a jejich ekonomických zájmů a zároveň maximální oslabování role státu jako garanta demokracie**, politického občanství založeného na rovnosti i veřejných služeb dostupných pro všechny. Snižování regulatorní role států, mezinárodních organizací a dalších veřejných institucí nevede k dříve proklamované vyšší ekonomické výkonnosti a osobní svobodě, ale k oslabování demokratických institucí a jejich podléhání zájmům silných národních a zejména nadnárodních korporací, k omezování ochrany zaměstnanců a likvidaci jejich práv, ke ztrátě ochrany pracovních míst a masivnímu nárůstu prekarizovaných forem práce. **Neoliberální reformy založené na komodifikaci veřejného sektoru a privatizaci veřejných služeb jednoznačně vedou k omezování jejich dostupnosti, k růstu nejistoty a chudoby. Neoliberální politický projekt tak systematicky omezuje lidská práva i občanské svobody, ohrožuje základní parametry života ve svobodné společnosti.**

K tomu:

Konečně došlo k pojmenování zdroje všeho zla. Jak je to jasné a srozumitelné! Za všechno může "neoliberální politický projekt"! Střežte se ho, bojte se ho. To je ten nepřítel. A volte sociální demokracii.

*Jenže toto "vysvětlení" hlavních problémů současnosti je tak trochu v rozporu s empirickým pozorováním i zdravým rozumem. Nelze se chlubit tím, v kolika zemích EU a jak dlouho vládla či vládne sociální demokracie a všechny problémy svádět na "neoliberální politický projekt". Vždyť i tam, kde sociální demokracie vládly či vládnu, se občané setkávají se stejnými zly: **Rozkrádáním veřejných prostředků shora a ve velkém, selháváním institucionálního systému (včetně vzájemného boje složek, které by měly hlavně bojovat proti organizovanému zločinu, ne proti sobě a o to, která mafiánská struktura vyhraje), slouhovstvím politice používání dvojího metru jako klacku neomalného prosazování se rozkládajícího se systému globální moci.***

***Takže to, co je nám předkládáno, není ve skutečnosti program řešení problémů, ale program jejich zastírání.** (Uvědomují si vůbec autoři tohoto programu, že tím, co předkládají, dělají stranu nevolitelnou?)*

Považovat za zdroj všeho zla v podstatě neexistující "neoliberální politický projekt" je stejná blbost jako bojovat proti "putinovským agentům". Je to projev neschopnosti a nechuti pojmenovat zdroje problémů, resp. je to projev toho, že se ČSSD setrvává na parketě krytí příčin současných problémů. Liberalismus ani neoliberalismus určitě nemohou za to, co je děje v Ústeckém, Karlovarském a dalších krajích.

Z programu ČSSD:

Krajské a obecní samosprávy

Krajské a obecní samosprávy, zakotvené v Ústavě ČR, vytvořily organizační základy pro účast občanů na správě veřejných záležitostí. Princip subsidiarity - rozhodovat na stupni, který je pro danou věc optimální - spolu s ekonomickou odpovědností samospráv, představuje záruku jejich politické a společenské autority.

ČSSD nepokládá vzájemný vztah státu a samosprávy za konkurenční, neboť oba mají stejný zdroj legitimacy. Prosazovat bude taková řešení, jež zabrání oslabování územní samosprávy a povedou naopak k jejímu prohlubování. S tím souvisí podpora další profesionalizace krajských i obecních úřadů a dostatečné finanční zajištění pro výkon svěřených kompetencí.

K tomu:

Ani zmínka o doložených problémech vládnutí ČSSD (nemusíme to nazývat přímo vládou krajských mafii na vícestranickém základě). Chtělo by to aspoň kousíček sebereflexe jako nějaký příslib do budoucna. Takto to vypadá jako další kámen do mozaiky programu krytí lumpáren na všech úrovních.

Z programu ČSSD:

Ochrana demokracie a lidských práv

Proces internacionalizace a univerzalizace lidských práv chápe ČSSD jako nezbytný základ k mírové koexistenci, spolupráci a vzájemné solidaritě států a národů. Proto bude usilovat o to, aby eticko-právní zásady mezinárodního práva měly prioritní postavení v našem právním systému a aby Česká republika měla aktivní podíl na mezinárodních smluvních a institucionálních zárukách při obraně lidských práv. ČSSD uznává prioritu základních a nezadatelných práv a svobod před státní svrchovaností, ale nepřehlíží, jak zdoluhavě a obtížně Evropa dospívala k jejich uznání, a kolik úsilí muselo být vynaloženo k porážce totalitářství, které zneuznávaly evropskou emancipační ideu nebo ji chtěly definitivně vykořenit. Proto ČSSD klade velký důraz na to, aby byla vnímána výchozí politická a historická situace a kulturní identita rozvojových zemí, neboť jejich podcenění vyvolává komplikující obranné reakce, **zvláště je-li spojeno se selektivním přístupem, diktovaným konjunkturálními mocenskými zájmy.**

Zároveň ČSSD považuje za nevyhnutelné, aby **zásahy do svrchovanosti států, motivované kvalitativním porušováním lidských práv, byly opřeny o nesporná fakta a nesporné právní normy.** Zvládnutí integračních procesů - evropského, globálního - tak, aby se nevykly z humanizační a emancipační perspektivy, podle mínění ČSSD vyžaduje jejich permanentní korekci z hlediska etosu lidských práv. Nemělo by dojít k tomu, že odkládání těchto integračních procesů - v důsledku zaostávání "globalizace" politiky a politicko-právních institucí - posílí bariéry proti jejich komplexnímu ustavení, zvláště proti jejich demokratizující a socializující dimenzi.

K tomu:

*Plaše, zamlženě, ale aspoň toto. Určitý náznak toho, že **nekritické a bezvýhradné slouhovství globální politiky selektivního přístupu k lidským právům, tj. uplatňování politiky dvojího metru zneužíváním doktríny lidských práv k udržování současného systému globální moci, je cesta do pekla.***

Jenže tady měl dobrý program začínat a ptát se, co tuto politiku použití dvojího metru zrodilo, jak je možné, že slouhovství této politiky ovládlo prakticky všechny euroreprezentace. Ale to už bychom od ČSSD asi chtěli příliš moc.

Z programu ČSSD:

Česká republika ve světě

Základní východiska

Svět se nachází v přelomovém období. S koncem unipolárního momentu historie spojeného s globální dominancí Spojených států končí i několik století globální politické, ekonomické

a bezpečnostní hegemonie Západu. Na mezinárodní scénu vstoupily nové mocnosti, vlivní globální i regionální aktéři, kteří přicházejí s vlastními představami o fungování mezinárodního systému, s novými politickými, ekonomickými, ideologickými a kulturními preferencemi. Mocenské poměry se tak stávají multipolárními.

Nejvýznamnějším úkolem současnosti je zajistit dialog nových mocností o pravidlech, kterými se budeme řídit v 21. století na poli rozvoje demokracie, lidských práv, státní suverenity a mezinárodních vztahů. Pro ně je rozhodující, zda vlády a společnosti jsou schopny najít oboustranně **prospěšnou rovnováhu mezi paralelně narůstající úrovní mezistátního soupeření a přeshraniční vzájemné závislosti v podmínkách oslabených struktur globální moci a hegemonie, reprezentované USA v západním světě ve druhé polovině 20. století.**

Možnosti Západu při vyjednávání o budoucí podobě světa závisejí na politické a ekonomické stabilitě západních demokracií. Sociální demokracie si musí být vědoma, že mezi faktory, které ji nejvíce ohrožují, patří narůstající příjmová nerovnost, jež oslabuje západní společnosti a jejich uspořádání ve chvíli, kdy se objevují alternativní modely řízení státu i způsoby vedení mezinárodní politiky.

Proto je nezbytné úspěšně čelit hlavním dnešním výzvám, jimiž jsou: prohlubující se sociální nerovnosti, porušování politických a sociálních práv, klimatické změny, znovu se vynořující mezistátní konflikty, organizovaný zločin, existence zhroucených států a nekontrolovaná migrace, často vyvolaná zmíněnými jevy. Dopady těchto jevů se projevují i na evropském kontinentu.

Do globálního prostoru tak musí vstoupit EU jako co nejjednodušší aktér s koordinovanou vnější politikou. **Všechny výše uvedené kroky hodlá ČSSD prosazovat s jednoznačným důrazem na dodržování lidských práv, která nechápeme jen v jejich občanské a politické dimenzi, ale též v rovině sociální a hospodářské – lidská práva jsou nedělitelná.**

Hlavním cílem ČSSD je globální společnost postavená na vzájemném uznání jednotlivců, různých skupin (etnických, náboženských, národnostních) a států. Taková společnost musí být vysoce participativní, solidární a sociálně vyvážená. Je třeba brát vážně obavy občanů z globalizace a zabránit tomu, aby negativní důsledky globalizace dopadaly na ty nejslabší. Současně bude ČSSD prosazovat jasný postoj, že nacionalismus a protekcionismus není alternativou a řešení je třeba hledat společně na nadnárodní úrovni.

K tomu:

Je sice dobře, že se upozorňuje na končící hegemonii USA (i když to je spíše přání, než skutečnost), ale na rozdíl od předcházející části se zde ani náznakem neupozorňuje na hlavní nebezpečí současnosti - používání globálního klacku dvojího metru při uplatňování doktríny lidských práv. A na to, že sice hegemonie USA prý končí, ale eurorepresntace se nechají ze strany zpravodajských složek USA špiclovat, vydírat, vtahovat do zločineckých akcí, realizovat projekty omezující svobodu kriticky myslících občanů...

Z programu ČSSD:

Sociálně tržní a ekologicky zodpovědná ekonomika

Za zdroj naší konkurenceschopnosti však ČSSD nepokládá nízké mzdy a náklady, ale vyspělou **znalostní ekonomiku** založenou na schopnosti nejenom vyrábět, ale i **navrhovat, inovovat a prodávat na koncové trhy.** Cílem je rychlý růst produktivity opřený o kvalitativní a **znalostní faktory.**

K tomu:

Zní nadějně, ale hodně obecně. Tady měla být otevřena diskuse k tomu, jak si to konkrétně představit a co je pro to nutné udělat.

Z programu ČSSD:

Cestou k tomu je rozvíjení sociálně a ekologicky zodpovědné tržní ekonomiky, která napravuje tržní selhání a zmírňuje nespravedlivé dopady trhu, zejména příjmové a majetkové nerovnosti. **Trh není schopen uspokojivě, efektivně a dostupně zajistit základní veřejné služby, zejména ve školství, zdravotnictví, dopravní a síťové infrastrukturu a sociálních službách.** Příčinou současné vlny pravicového populismu je neschopnost státu efektivně zajistit tyto základní úlohy státu tváří tvář globalizaci a neoliberální ekonomické ideologii, kterou zdiskreditovaly nejen její nevalné výsledky, ale od níž se odvrací hlavní ekonomický proud i mezinárodní instituce, které ji kdysi hlásaly jako nekritické dogma.

K tomu:

Tady se zase autoři programu vracejí k tomu, co považují za parketu sociální demokracie a co je zdrojem současných problémů. Problém je v tom, že myšlenková schémata, ze kterých vycházejí, jsou zastaralá a neosvědčila se. Tam, kde tato schémata sociální demokracie uplatňovaly delší dobu, tam to vedlo k úpadku. Jedna z příčin setrvačného vidění reality je, že si autoři programu vůbec nedokážou představit, co znamená využívání investičních příležitostí spojených s nabýváním, uchováním a uplatněním lidských schopností. Návazně si pak nedovedou představit, jak konkrétně a jak ve spolupráci role veřejných institucí s působením zdokonalovaných tržních mechanismů může společnost dosahovat stále plnějšiho využití těchto investičních příležitostí a právě na tomto základě zvrátit nepříznivé tendence bohatnutí bohatých a chudnutí chudých. A to na ekonomicky efektivním základě rovných příležitostí, nezávislých na výchozích majetkových poměrech a výchozím začlenění do osobních vztahů.

Při trpělivé diskusi by se to dalo autorům programu vysvětlit. Obávám se však, že o to ani nemají zájem, že jsou plně zahleděni do svých stereotypů a že si myslí, že s tím vystačí oni (z hlediska svého postavení v ČSSD) i ČSSD (z hlediska svého postavení ve společnosti). Nevystačí a je to škoda.

Z programu ČSSD:

Do budoucna bude klíčové, jak dokážeme využít znalostní revoluce a nových vědeckých poznatků zejména v oblasti digitálních technologií. Je však též třeba zajistit jejich dopady na společnost, zvláště u skokových technologických změn, nových forem podnikání a tlaku na tradiční formy zaměstnávání. Do technologického a kapitálového rozvoje je třeba zapojit i malé a střední podniky. Zjednodušení podmínek a stimulace jejich podnikání je zásadní vzhledem k jejich přínosu pro inovace, přizpůsobivost novým požadavkům trhu, exportní výkonnost a ekonomický růst, ale i pro zajištění plně zaměstnanosti.

K tomu:

Kýčovitě pasáže vycházející ze setrvačného vidění reality. Autoři programu nechápou, o čem je zásadní změna probíhající v ekonomice. Zdaleka není jen o digitalizaci (a třeba i lokalizaci výroby na bázi nanotechnologií, o čem není v programu ani zmínka). Je o zrodu nového sektoru, sektoru produktivních služeb umožňujících nabývání, uchování a uplatnění lidských schopností. Tento sektor se postupně stane motorem růstu, vtiskne růstu trvale udržitelnou a lidskou kvalitu. V něm najdou dostatek příležitostí ti, co budou z oblasti průmyslu i některých služeb uvolňováni v důsledku technologického pokroku. Podrobně jsem o tom psal vícekrát, tak aspoň připomenu, jak by to mohlo znít v dobrém programu:

"Postupně tak vytvoříme ekonomický základ pro vzestup odvětví, která umožňují nabývat, uchovat a uplatnit lidské schopnosti, tak se stala dominantním sektorem ekonomiky (vzdělání, péče o zdraví, výchova v rodině, zajištění startovní rovnosti šancí pro mladé). Odvětví těchto produktivních služeb nabídnou neomezené možnosti pro dynamické profesní uplatnění většiny obyvatelstva, zejména pak té části, která bude v souvislosti s technologickými změnami dalších vln průmyslové revoluce uvolňována z bezprostřední výroby, a současně vytvoří dostatečný silný inovační potenciál pro tyto technologické změny."

Zdroj: <http://radimvalencik.pise.cz/4124-co-dat-do-programu-politicke-strany-a-vyhrat-volby.html>

(Pokud si rozkliknete a přečtete celé, zjistíte, že k zahájení nezbytných změn je jen krůček, že je prostě lze začít realizovat.)

Z programu ČSSD:

Děti narozené během transformace s nerovným přístupem ke vzdělání a na trh práce teprve budou vykazovat vyšší míru relativní chudoby, jakmile na pracovní trhy vstoupí. Je tedy třeba již dnes přemýšlet nad nástroji prevence budoucí chudoby a dědičné nerovnosti.

Klíčovým nástrojem politiky ČSSD je progresivní daň z příjmů fyzických osob a majetkové daně. Progresivní zdanění je osvědčenou metodou pomáhající hospodářství jak z makroekonomického, tak ze sociálního hlediska. Na jedné straně vyjadřuje hodnotu solidarity, na druhé straně nižším zdaněním zvyšuje motivaci k práci příjmově slabších pracovníků, kteří jsou nejvíce ohroženi nezaměstnaností.

K tomu:

Dobrý postřeh, ale řešení, které se navrhuje, je zcela nedostatečné. Celý komplex problémů začlenění těch skupin obyvatelstva, které se oddělily a nadále oddělují v důsledku majetkové nerovnosti, nezvládnuté nepřizpůsobivosti, selhání v oblasti způsobu života či které vznikly v důsledku migračních vln, do fungujícího společenského organismu vyžaduje mnohem koncepčnější přístup. Zde je nutné rovněž představit si, co znamená využívání investičních příležitostí spojených s nabýváním, uchováním a uplatněním lidských schopností a jakou podobu musí ekonomický systém, který k tomu vede. Jen pro ilustraci uvedu pasáž z programu, který by na řešení této problematiky orientoval. Je z jednostránkového podkladu, ze kterého jsem citoval v předcházející poznámce:

"Stabilní a efektivní systém založený na celoživotním nabývání, uchování a uplatnění schopností člověka, v jehož dynamice bude hrát významnou roli zásluhovost, otevřeme všem, kteří se na vytváření tohoto systému budou mít zájem podílet a se kterými nás bude spojovat ochota ke vzájemnému respektování hodnot, kulturnímu obohacení a úcta k základům toho, z čeho náš sociální a ekonomický život vyrůstá."

Zdroj: <http://radimvalencik.pise.cz/4124-co-dat-do-programu-politicke-strany-a-vyhrat-volby.html>

Z programu ČSSD:

Hlavním strategickým cílem je zlepšení zdravotního stavu a uchování zdraví. Dospět k němu, znamená postupně snižovat nemocnost a prodloužit střední délku života, a tím zkvalitnit život všech generací. Zároveň musí zdravotnický systém budovat vhodné kapacity pro zvládnutí potřeb souvisejících s demografickým stárnutím a rozvojem tzv. moderních civilizačních nemocí.

K tomu:

Velmi příznačné. Jednou z hlavních funkcí systému zdravotní péče je uchování lidských schopností (tedy i lidského kapitálu jako produkčního faktoru). O tom v celé části týkající se zdravotní péče není ani slovo. Přitom právě tato role bude dramaticky růst. Příznačné je i to, že se v programu říká "prodloužit střední délku života, a tím zkvalitnit život všech generací", ale chybí i zmínka o roli zdravotního systému při prodloužení doby produktivního (výdělečného) uplatnění člověka.

Je to dáno tím, že autoři programu vidí všude jen "přerozdělovací řešení", ale nikoli "samonosné". Tj. vidí jen takové, při kterém někdo rozhodne, co se kde vezme a kam se dá, ale jsou proti jakémukoli řešení, které by se ufinancovalo z vlastních zdrojů. Ale s touto ideologickou zaslepeností asi nelze nic dělat.

Z programu ČSSD:

V naší zemi se ztrácí důvěra ve veřejný vzdělávací systém a dochází k jeho postupnému personálnímu oslabování. Takový vývoj je alarmující, protože vytváří prostor pro privatizační tendence. Vzdělávání ale musí zůstat veřejnou odpovědností, jinak se stane dostupné jen privilegovaným skupinám. Prvořadým úkolem je proto

zajistit dostatečné institucionální a personální kapacity ve veřejném vzdělávání. K tomu je potřeba dosáhnout větší vnitřní provázanosti našeho vzdělávacího systému. Duplicitami a slepými větvemi ztrácí na efektivitě.

K tomu:

Vzdělání ztrácí na efektivitě tehdy, pokud poskytovatelé vzdělávacích služeb nejsou zainteresováni na uplatnění svých absolventů, nikoli tím, že je nikoli veřejné. Formulace o "duplicitních a slepých větvích" hraničí s ideologickou zaslepeností.

Z programu ČSSD:

Zásadní je, aby vysoké školství zůstalo i nadále veřejnou zodpovědností, včetně způsobu financování. Musí být bráněno snahám o zavedení školného v jakékoliv podobě. **Zpoplatnění vysokoškolského studia vnáší do vzdělávání tržní princip, který ze vzdělávacího procesu činí hlavně honbu za diplomem.** Namísto zatěžování studujících poplatky bude ČSSD usilovat o nastavení spravedlivého stipendijního systému, který pomůže sociálně a ekonomicky znevýhodněným skupinám a podpoří talentované.

K tomu:

S ideologickou zaslepeností ČSSD v této oblasti asi nejde nic dělat. Docela by mě zajímaly argumenty a data, na nichž spočívá tato formulace: "Zpoplatnění vysokoškolského studia vnáší do vzdělávání tržní princip, který ze vzdělávacího procesu činí hlavně honbu za diplomem."

Ale buďte. Mnohem horší však je, že v celé části věnované vysokému školství není ani zmínka o tom, že by způsob financování vysokých škol (fakult, nositelů vzdělávacích programů) měl vést k jejich zainteresovanosti na dlouhodobém uplatnění jejich absolventů.

Takže se nadále bude udržovat stav "nárokování prostředků" ze strany reprezentací vysokých škol, bude udržována kultura podbízení se reálné moci, kterou reprezentace vysokých škol umí dobře vycítit a dobře ji sloužit. Vždyť to známe.

Z programu ČSSD:

Celoživotní a další vzdělávání

Společenské změny, mění se požadavky trhu práce, působení technologií, nových médií a sociálních sítí – to vše bude vyžadovat stále významněji, aby se člověk vzdělával během celého života. Jde o rekvalifikace a zvyšování kvalifikace pro profesní uplatnění, o posilování právního povědomí, rozvíjení sociálních dovedností, mediální nebo finanční gramotnosti i jazykové kompetence.

To vše musí být co nejdostupnější, zejména ve vztahu k sociálně a ekonomicky znevýhodněným skupinám. To lze pouze tehdy, pokud si veřejný sektor udrží významnou pozici v systému celoživotního vzdělávání. ČSSD budeme podporovat aktivní zapojení škol a vzdělávacích institucí na všech úrovních vzdělávací soustavy do systému vzdělávání dospělých.

K tomu:

Pochopitelně ani slovo o úloze celoživotního vzdělávání při prodloužení doby produktivního (i výtěžného) uplatnění člověka. Přitom to není tak okrajová záležitost, jak by se mohlo zdát.

Z programu ČSSD:

Instituce občanské společnosti a rozvoj kultury

Postupná demokratická integrace minorit migrantů a migrantek (včetně minorit historických) do společnosti musí být založena – ve shodě s komunitárním právem – **na multikulturní zásadě uznání a tolerance ke kulturním odlišnostem, při respektování zákonů integrující země.** Takováto integrace brání jednak nežádoucímu a společensky nepřijatelnému či dokonce kriminálnímu chování členů či členek většinové společnosti vůči členům a členkám minorit, jednak nežádoucímu chování minorit (interetnická agrese, nerespektování práv žen apod.).

K tomu:

Vyvážené a citlivé. Jen je docela zajímavé, jak se z celé části o kultuře vypařila jakákoli zmínka o církevních restitucích. Přitom toto téma o sobě dá ještě vědět.

Z programu ČSSD:

V současné době čelíme v případě demografického vývoje jasným a znepokojivým trendům, které jsou v ČR často horší než v jiných vyspělých státech. Porodnost je velmi nízká a v roce 2030 patrně nastane situace, kdy plná čtvrtina všech obyvatel bude starší 65 let! V situaci absence větší migrace ze zahraničí (či evidentní neochoty ji do ČR lákat), tak dojde k ohrožení **základního pilíře naší středoevropské generační politiky, totiž solidarity.**

K tomu:

Má se na mysli důstojné zabezpečení člověka ve stáří. Klíčem je však nikoli mezigenerační solidarita, ale vnitrogenerační – posílení solidarity mezi těmi, kteří ve vyšším věku ještě mohou být výdělečně činní (a ty k tomu stimulovat), a těmi, kteří již tuto schopnost ztrácejí (u nichž nastala příslušná pojistná událost).

Je to zcela zásadní rozdíl vidění jednoho z nejvýznamnějších problémů. K tomu též viz:

<http://radimvalencik.pise.cz/4124-co-dat-do-programu-politicke-strany-a-vyhrat-volby.html>

Z programu ČSSD:

Mezigenerační politiky musí myslet i na seniory a osoby v důchodovém věku. Jejich počet poroste, a proto je třeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Na rozdíl od jiných směrů nepovažuje ČSSD vyšší míru dožití za problém, ale za pozitivní fenomén. Je si také vědoma, že větší počet let strávených na tomto světě neznamená výrazně větší počet let, které je možné trávit v produktivním věku. Jistá povolání ani neumožňují, aby se jim člověk věnoval déle, a automatizace a robotizace práce má lidem dát šanci strávit více času mimo tradičně chápaný pracovní proces. Současně je ČSSD jednoznačně pro možnost strávit aktivní stáří, ale nikoli pro povinné dramatické prodloužení pracovního věku. Mezigenerační solidarita, aplikovaná i v případě mladého věku, má dodat legitimitu možnosti důstojného stáří, které mj. zajistí stát.

K tomu:

Formulace "větší počet let strávených na tomto světě neznamená výrazně větší počet let, které je možné trávit v produktivním věku" přímo nahrává tomu, aby se udržoval systém, který nemotivuje k dlouhodobějšímu produktivnímu uplatnění a volbě racionální trajektorie profesního uplatnění, což je jediný realistický základ udržitelného penzijního systému.

Z programu ČSSD:

Digitalizace a budoucnost práce

Sociální demokracie vnímá potřebu základní humanistické, demokratické a sociálně-demokratické hodnoty a ideály pro digitální éru nově definovat a hájit. **Zaznamenávání a využívání dat se dotýká svobody jednotlivce.**

V komplexní, rychle se měnící době plné nových výzev **bude možná víc než kdy jindy důležité disponovat také odborníky, kteří budou umět její směřování zhodnotit z hlediska společenských šancí a rizik.**

Vzhledem k výzvám, před které staví digitalizace demokratické společnosti, jako je například přehlcení veřejného sdělovacího prostoru nepravdivými informacemi či politická radikalizace na sociálních sítích, bude zároveň bezpodmínečně nutné vedle vzdělávání odpovídajícího pozměněným potřebám trhu práce klást důraz také na vzdělávání k demokracii a informační a mediální gramotnosti pro všechny.

K tomu:

Ohrožení "demokratického zřízení" zabráníme tím, že vytvoříme "Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám" a personálně, informačně i organizačně ho propojíme s mccarthyovským "Kremlin Watch"? (Tam už nejde jen o "sběr informací o osobách", ale o sestavování seznamů, fabulování skrytých kontaktů, udávání a vytváření nátlaku na soukromé i veřejné instituce.) Přitom toto centrum má především oslabit kritický tlak ze strany veřejnosti vůči jednostrannému informování ze strany mainstreamových medií.

Opravdu tvůrci tohoto programu jsou tak slepí, že nevidí neblahou roli mediálního mainstreamu (včetně veřejného) v zahlcování veřejného sdělovacího prostoru upravenými a zavádějícími informacemi, porušováním vyváženosti zpravodajství, přebíráním vyložených dezinformací atd.?

Z programu ČSSD:

Budoucnost práce

V důsledku aktuálního technologického vývoje, tedy robotizace, digitalizace a vzniku umělé inteligence stojí současná společnost před zvrátí srovnatelnými zřejmě přinejmenším s průmyslovou revolucí. Zásadní schopnost po celé dějiny spojená s člověkem, totiž analytický rozum, se z části osamostatní, což zřejmě povede k nahrazení člověka chytrými stroji v řadě průmyslových odvětví i služeb.

K tomu:

Dobře, ale jen nastřelené. Pokud by tvůrci programu měli zájem, mohli by si o těch změnách, které nás čekají, udělat představu např. zde:

http://www.vsfz.cz/prilohy/konference/lk_2015_ctvrta_prumyslova_revoluce.pdf

(s. 23 – 34)

Z programu ČSSD:

Práce zajištěná pro všechny

Mizející práci v průmyslu a zemědělství je záhodno nahradit novými pracovními pozicemi v oblasti péče o lidi i životní prostředí a ve sféře vzdělávání a kultury, které budou racionalizaci podléhat méně – řadu přínosných, aktuálně neplacených aktivit v těchto oblastech lze redefinovat jako něco, **za co člověku náleží odměna a stejné společenské uznání, jakému se nyní těší výdělečná práce.** Zvýšení počtu placených pozic ve zdravotnictví a sociální péči je kromě toho záhodné i z hlediska stárnutí populace. **Podstatnou roli v této úloze**

musí sehrát stát, který se neobejde bez zavedení nových forem zdanění, reformy sociálních systémů, tak aby si zachovaly svoji univerzalitu a účinnost i v nové situaci, a případně i převzetí aktivní role při tvorbě pracovních míst a financování mezd za taková pracovní místa ve výši stanovené novou společenskou dohodou z veřejného rozpočtu.

K tomu:

*Tady se vrací základní koncepční chyba, která je hned v úvodu. Kdo nevidí perspektivu přeměny rozvoje schopností člověka v nejvýznamnější faktor určující kvalitu a dynamiku růstu, ten nikdy nepochopí, že sektor produkce lidských schopností, který násobí potence technického rozvoje, je schopen absorbovat jakkoli velké množství lidí uvolňovaných z bezprostřední výroby, přitom jakožto sektor **samonosný**. Vůbec přitom není nutné "hledat nové formy zdanění", ale podpořit přirozené mechanismy, které vrací ekonomické efekty z oblastí, ve které se projeví, do oblastí, ve které vznikly. Tedy to, co v našem přístupu nazýváme **přenesenou cenou a zprostředkovaným využitím přenesené ceny**.*

Z programu ČSSD:

Nezbytné je také **uhájit potřebné hranice mezi prací a volným časem a místo přelivání pracovní doby do prostoru určeného k zotavení** a nárůstu objemu přesčasů pro jedny a ztráty práce pro druhé postupně přistoupit ke zkracování pracovní doby bez snížení příjmů i prodloužení celkové délky zákonem stanovené dovolené.

K tomu:

Autorům této verze programu nikdy nedošlo Marxovo: "dělník je doma, když nepracuje, a když pracuje, není doma".

Co je to za hloupost? – zeptá se někdo. Tak tato "hloupost" je jedna z nejvýznamnějších myšlenek, jaká kdy byla řečena. Totiž to, že pokud člověk necítí svoji práci jako svoji vlastní přirozenost, jako naplnění bohatství svého života, jako oblast, kde se cítí doma v pravém a plném smyslu tohoto slova, tak je něco špatného na společenských poměrech, ve kterých žije.

Uvedu celou pasáž z Marxových "Ekonomickofilozofických rukopisů" (z r. 1845):

"A v čem záleží zvnějšnění práce? – Předně v tom, že práce je dělníkovi vnější, tj. nenáleží k jeho podstatě, že se proto dělník ve své práci nepotvrzuje, ale popírá, necítí se v ní dobře, ale je v ní nešťasten, nerozvíjí v ní žádnou svobodnou fyzickou ani duchovní energii, ale moří svou tělesnost a ruinyje svého ducha. Proto se dělník cítí při sobě teprve vně práce a v práci se cítí vně sebe. Doma je, když nepracuje, a když pracuje, není doma. Jeho práce není proto dobrovolná, ale vynucená, nucená práce. Není proto uspokojením nějaké potřeby, ale jen prostředkem k uspokojování potřeb mimo ni. Její cizota se projeví jasně v tom, že jakmile neexistuje žádný fyzický ani jiný nátlak, utíká se před ní jako před morem. Vnější práce, práce, v níž se člověk zvnějšňuje, je práce sebeobětování, trýznění. Konečně se vnějškovost práce jeví pro dělníka v tom, že není jeho vlastní, ale někoho jiného, že mu nepatří, že v ní nenáleží sám sobě, ale někomu jinému. Tak jako v náboženství vlastní činnost lidské fantazie, lidského mozku a lidského srdce působí na individuum nezávisle na něm, tzn. jako nějaká cizí božská nebo d'ábelská činnost, tak ani dělníkova činnost není jeho vlastní činností. Náleží někomu jinému. Dělník v ní ztrácí sebe sama. Z toho tedy plyne závěr, že se člověk (dělník) cítí být svobodně činným už jen ve svých zvířecích funkcích, v jídle, pití a plození, nanejvýš ještě v bydlení, strojení atd., a ve svých lidských funkcích se cítí už jen jako zvíře. Zvířecí se stává lidským a lidské se stává zvířecím." (S. 23)

Viz: http://www.kmbe.cz/ekonomicko_filozoficke_rukopisy.pdf

Pěkná pasáž. Na ni navazují ještě silnější pasáže o tom, co je skutečná, tj. všeobecná práce, kterou popisuje za 12 let K. Marx ve svých dalších rukopisech ("Grundrisse"). Mj. právě taková práce, o které hovoří, je tou, pro kterou technologickou základnu bude vytvářet Průmysl 4.0. Ale podmínky k tomu, aby schopnosti pro takovou všeobecnou práci (ve které je člověk doma) vznikaly, rozvíjely se, byly podchyceny všechny zárodky toho, co je v podobě předpokladů dáno každému konkrétnímu člověku do vínku, vytváří právě ekonomika založená na produktivních službách. K. Marx viděl hodně daleko. A to především proto, že se vymanil z dobových stereotypů a předsudků, které do sebe absorbovaly deformovanost doby a smířily se s touto deformovaností jako s něčím jedině možným. Možná, že by se s jeho vizí měli autoři programu seznámit, protože jsou hodně pozadu za ní.

Případně by se mohli seznámit s koncepcí týmu R. Richty vtělenou do slavné knihy "Civilizace na rozcestí", která (ač v loňském roce oslavila 50 let od svého prvního vydání) pokračovala v odpovědi na problémy, s nimiž se autoři programu trápí, mnohem lépe.

K tomu všemu a úplně na závěr:

Jedna dimenze této verzi Dlouhodobého programu ČSSD chybí zcela: **Reakce na tzv. rozpolcenost společnosti, odpověď na otázky, kdo a proč ji rozpolcuje, jak se s rozpolceností vyrovnat.**

To není jen o Zemanovi, ale spíše o problému toho, **jak je generována současná globální moc, jak si současná globální špiclováním lidí a jejich následným vydíráním vynucuje globální slouhovství v lokálních podmínkách, jak se jí politické reprezentace podřizují, jak se jí podřizují i média, tzv. osobnosti ze sféry umění či vědy, které si formou slouhovství této moci chtějí zajistit kariéru.**